

Ideja Nadkonvencije ZN o minimalnem jedru človekovih pravic in njen vpliv na varstvo posebej ranljivih skupin – tudi v Sloveniji

Ko varovanje pravic ne varuje več človeka.

V multipolarnem svetu ne potrebujemo novih pravic, temveč skupni okvir, ki varuje pogoje in otroke kot prihodnost vseh pravic.

Morda težava ni v tem, da svet ne posluša Zahoda, temveč v tem, da Zahod ukinja pogoje, da bi sploh še imel prihodnost.

Avtor: mag. Franc Derganc- verzija (Ideja nadkonvencija_uvod_V4.0) z dne 13.12.2025

Disclaimer AI – Umetna inteligenca je

bila pri pripravi besedila uporabljena kot podporno analitično orodje. Vsebinski koncept, metodologija in končne ugotovitve so v celoti avtorjeva odgovornost.

Varovanje človekovih pravic brez varovanja človeka?

Človekove pravice: zaščita človeka ali zaščita sistema?

Človekove pravice so nastale iz strahu pred prihodnostjo – smo to pozabili?

Zakaj formalno varovanje človekovih pravic - ni več dovolj

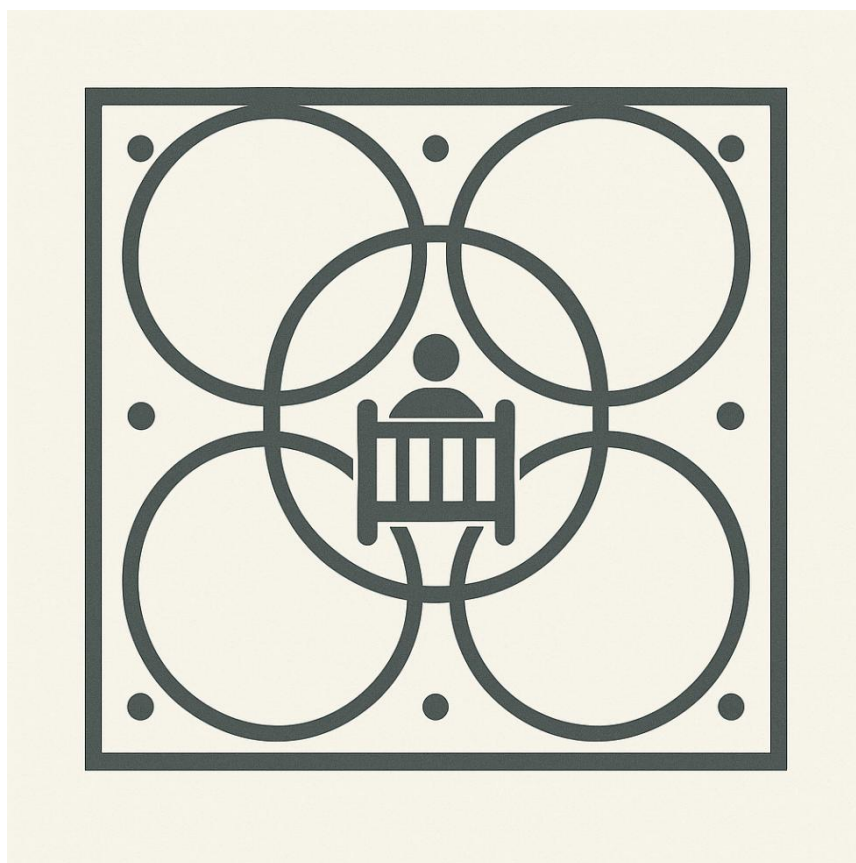
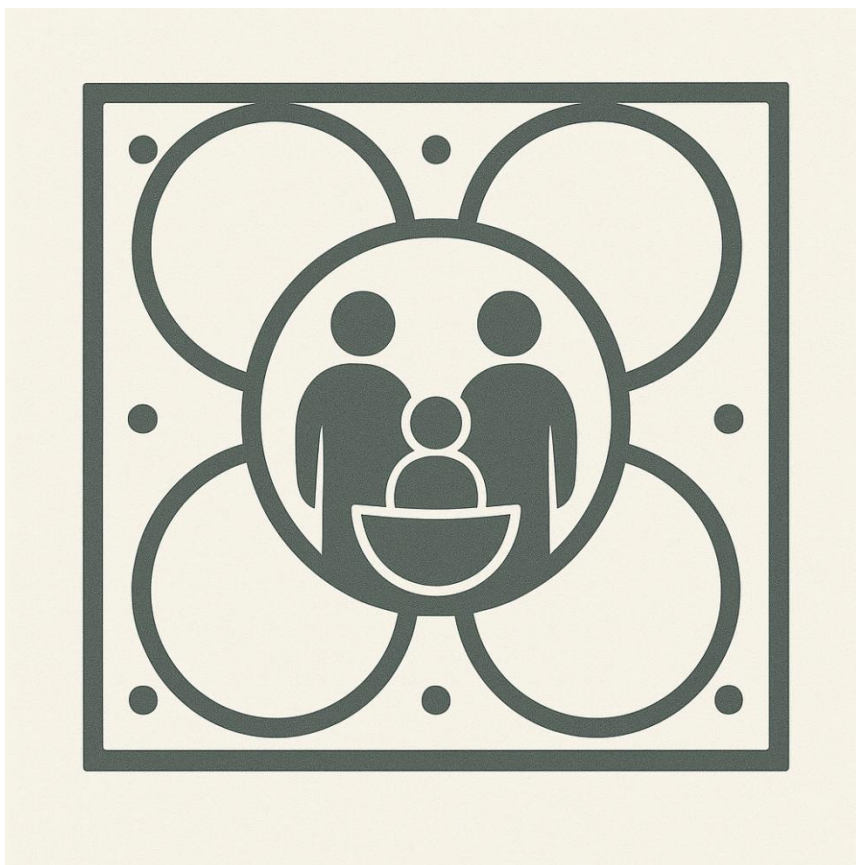
p.s.

Besedilo je namenoma napisano v slovenščini.

Vabljeni, da ga preberete v svojem jeziku z uporabo orodij za strojno prevajanje ali umetne inteligence.

This text is intentionally written in Slovenian.

You are invited to read it in your own language using machine translation tools or artificial intelligence.

To verzijo pošiljam v preliminarno branje človeku:

Jezik	Ko varovanje pravic ne varuje več človeka	V multipolarnem svetu ne potrebujemo novih pravic, temveč skupni okvir, ki varuje pogoje in otroke kot prihodnost vseh pravic	Morda težava ni v tem, da svet ne posluša Zahoda, temveč v tem, da Zahod ukinja pogoje za lastno prihodnost
Slovenščina	Ko varovanje pravic ne varuje več človeka.	V multipolarnem svetu ne potrebujemo novih pravic, temveč skupni okvir, ki varuje pogoje in otroke kot prihodnost vseh pravic.	Morda težava ni v tem, da svet ne posluša Zahoda, temveč v tem, da Zahod ukinja pogoje za lastno prihodnost.
中文 (mandarinščina)	当权利的保护不再真正保护人本身	在多级世界中，我们不需要新的权利，而需要一个共同框架，保护人类生存的条件和儿童作为所有权利的未来	问题也许不在于世界不再倾听西方，而在于西方正在削弱自身未来的条件
English (US)	When the protection of rights no longer protects the human being.	In a multipolar world, we do not need new rights, but a common framework that protects conditions of life and children as the future holders of all rights.	Perhaps the problem is not that the world no longer listens to the West, but that the West is dismantling the conditions of its own future.
Русский	Когда защита прав перестаёт защищать человека.	В многополярном мире нам нужны не новые права, а общий каркас, который защищает условия жизни и детей как будущее всех прав.	Возможно, проблема не в том, что мир больше не слушает Запад, а в том, что Запад разрушает условия собственного будущего.
हिन्दी (Hindi)	जब अधिकारों की रक्षा इंसान की रक्षा नहीं करती	बहुध्रुवीय दुनिया में हमें नए अधिकारों की नहीं, बल्कि ऐसे साझा ढांचे की आवश्यकता है जो जीवन की शर्तों और बच्चों को सभी अधिकारों के भविष्य के रूप में सुरक्षित रखे	शायद समस्या यह नहीं है कि दुनिया पश्चिम की बात नहीं सुनती, बल्कि यह है कि पश्चिम अपने ही भविष्य की शर्तों को खत्म कर रहा है
Español	Cuando la protección de derechos ya no protege a la persona.	En un mundo multipolar no necesitamos nuevos derechos, sino un marco común que proteja las condiciones de vida y a los niños como el futuro de todos los derechos.	Tal vez el problema no sea que el mundo ya no escuche a Occidente, sino que Occidente está eliminando las condiciones de su propio futuro.
Kiswahili	Wakati ulinzi wa haki hauwalindi tena binadamu.	Katika ulimwengu wa pande nyingi, hatuhitaji haki mpya, bali mfumo wa pamoja unaolinda masharti ya maisha na watoto kama mustakabali wa haki zote.	Huenda tatizo si kwamba dunia haisikilizi tena Magharibi, bali kwamba Magharibi inaondoa masharti ya mustakabali wake mwenyewe.

P. S.:

Vsako kritiko, pripombo ali razmislek, ki ga boste posredovali preko spodnje povezave, bom vsebinsko upošteval in, kjer bo smiselno, tudi vključil v nadaljnje delo.

Link za kritiko : <https://podio.com/webforms/30542708/2582252>

Vsebina

Ideja Nadkonvencije ZN o minimalnem jedru človekovih pravic in njen vpliv na varstvo posebej ranljivih skupin – tudi v Sloveniji	1
I. Preduvod: od kod izhaja misel avtorja »o ideji Nadkonvenciji ZN«	6
O članku malo širše – poskus iskanja avtorjev, ki podobno razmišljajo	9
UNIVERZALNA DEKLARACIJA - BISTVO NADKONVENCIJE	10
1. Temeljno izhodišče	10
2. Minimalno varovano jedro	10
3. Otrok kot indikator prihodnosti	11
4. Raznolikost civilizacij	11
5. Nadkonvencija in vojne	11
6. Nadkonvencija in jezik	11
7. Vloga Združenih narodov	12
Sklep	12
II. Ideja Nadkonvencije: vprašanje, ne razglasitev	13
Zelo na kratko o Nadkonvenciji - po členih	13
III. Nadkonvencija kot poskus inkluzivnosti človeštva	14
IV. Metodologija: iskanje skupnega v multipolarni realnosti	15
V. Od razočaranja do odgovornosti	15
VI. Delovati na dobrem	15
VII. Vpliv ideje Nadkonvencije na varstvo posebej ranljivih skupin v različnih ureditvah po svetu	16
A. Vpliv uporabe Nadkonvencije na delo Varuha v Sloveniji	16
1. Primer vpliva Nadkonvencije: Slovenija kot "zahodna država z notranjim demografskim primanjkljajem"	17
2. Konkretna sprememba politik, kar bi spodbudila Nadkonvencija – (hipotetično)	17
2.1. Družinska in demografska politika	17
2.2. Stanovanjska politika	18
2.3. Delovnopravna in zaposlitvena politika	18
2.4. Davčna in socialna politika	18
2.5. Politike enakosti in nediskriminacije	18
2.6. Politike otrok in mladih	18
2.7. Vloga države in uprave	18
3. Sklepna nadgradnja	19
4. Ranljive skupine po sistematiki Varuha (Slovenija) in refleksi učinek ideje Nadkonvencije	19
B. Afganistan brez zahodnocentrične razlage: kako bi delovala Nadkonvencija (hipotetično)	21
1. Minimalno skupno izhodišče civilizacij	21
2. Presoja, ki ne posega v vero ali kulturo	21
3. Dostojanstvo kot pogoj preživetja skupnosti	21
4. Otroci kot merilo, ne kot interesna skupina	21
5. Kako bi Nadkonvencija delovala v Afganistanu	22
6. Kaj sploh »meri« Nadkonvencija v globalnem smislu	22
7. Ključna razmejitev: nepristojnost ZN in prag obveznega odziva	23
VIII. Temeljna premisa ideje Nadkonvencije: pogoji pred skupinami	23

IX. Sklep: ideja Nadkonvencije kot odprt proces in vprašanje izvedljivosti	24
X. Nadkonvencija človekovih pravic – ideja v obliki besedila konvencije ZN	25
I. TEMELJNA IZHODIŠČA	25
II. OMEJITVE IN IZREDNE RAZMERE	26
III. PREVENTIVNI MEHANIZMI SPREMLJANJA	26
IV. INSTITUCIONALNI OKVIR	27
V. RAZMERJE DO SUVERENOSTI IN OBSTOJEČIH INSTRUMENTOV	28
VI. SKLEPNE DOLOČBE	28
PRILOGA NADKONVENCIIJ(ANNEX I)- Kazalniki za ugotavljanje uresničevanja minimalnega varovanega jedra (v smislu 3. in 4. člena Nadkonvencije)-predlog	30
Priloga1 – tabela členi nadkonvencije/obstoječi strokovni in ZN viri	34
Priloga 2 - Utemeljena bibliografija (analiza ChatGPT5.2)	35
A. Univerzalna “normativna hrbtenica” (ZN): minimalno jedro, nediskriminacija, pozitivne obveznosti	35
B. Multipolarnost kot pravni problem: univerzalnost, partikularnosti, ne-selektivnost	36
C. Afrika: pravice “ljudstev”, pravica do razvoja, družina in dolžnosti – neposredno relevantno za “kaj je vredno varovati”	36
D. Kitajska: “subsistence & development as primary rights”, razvoj, varnost, civilizacijska pluralnost	37
E. Ruska federacija: suverenost, civilizacijska država, multipolarnost – okvir, v katerem mora minimum ostati “skupen”	38
F. Globalni jug/BRICS: “right to development”, suverena enakost, enako obravnavanje vseh pravic	38
G. Otroci kot pogoj obstoja vseh pravic (ne kot “ena ranljiva skupina”)	38
Priloga 3: Zemljevid avtorjev po civilizacijah – skupno vprašanje, različni jeziki	39
1. Zahod (Evropa, ZDA) – pravo in minimalne obveznosti	39
2. Afrika – skupnost in človeškost	40
3. Latinska Amerika – življenje in dostojno preživetje	40
4. Azija (Kitajska, Japonska, Koreja) – red, odgovornost, prihodnost	40
5. Indija – dharma in odgovornost	40
6. Islamski svet – znanje in skupnost	41
7. Ruska federacija / Evrazija – preživetje kulture in države	41

I. Preduvod: od kod izhaja misel avtorja »o ideji Nadkonvenciji ZN«

Nadkonvencija ne nastaja iz praznega prostora. Temelji na razpršenih, a sorodnih uvidih, ki so se v zadnjih desetletjih pojavili v različnih delih sveta in v različnih disciplinah, vendar nikoli niso bili povezani v enoten okvir.

Ključno vprašanje, ki si ga je avtor postavljal skozi dolgoletno prakso, je izhajalo iz izkušnje »boja posameznika proti močni državi«¹. Sprva omejeno na javno-dajatvenem področje, na katerem deluje kot davčni svetovalec, se je to vprašanje postopoma razširilo na celoten ustroj varovanja pravic. Prelomni trenutek ni bil strokoven, temveč oseben: pogled v ogledalo ob poti kandidature za Varuha človekovih pravic v Sloveniji.

Slovenija sodi v »varen del sveta«, z razmeroma razvitim pravnim redom, stabilnimi institucijami in formalno visokimi standardi varstva človekovih pravic. Toda analiza pravnega okvira in njegovih dejanskih učinkov razkriva nelagodje: rezultati ne govorijo v prid mladim, ne ženskam, ne otrokom in ne ranljivim skupinam. To potrjujejo demografski kazalniki, dolgoročni trendi rodnosti, podatki o duševnem zdravju mladostnikov ter primerjalne analize kakovosti življenja.

Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj (UMAR) v svojih rednih poročilih o razvoju in kakovosti življenja že več let opozarja na strukturno nizko rodnost, negotovost mladih glede prehoda v samostojno življenje ter naraščajoča tveganja revščine in socialne izključenosti pri določenih skupinah prebivalstva. Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ) ter mednarodne raziskave (HBSC, WHO) hkrati beležijo izrazit porast anksioznosti, depresivnih simptomov in psihosocialnih stisk med otroki in mladostniki, zlasti v povezavi z negotovimi življenjskimi obeti, izobraževalnimi pritiski in socialno fragmentacijo.

Tudi primerjalne analize OECD in Eurostata kažejo, da formalna razvitost sistema socialne države in varstva pravic sama po sebi ne zagotavlja občutka varnosti, zaupanja v prihodnost in psihološkega blagostanja. Prav nasprotno: v okoljih, kjer pravni in institucionalni sistemi ne zaznajo pravočasno kumulativnih tveganj za človeka, se negativni učinki pogosto najprej pokažejo prav pri mladih, otrocih in drugih ranljivih skupinah.

Pravice obstajajo, vendar njihovo udejanjanje pogosto ne sledi življenju, temveč ostaja ujeto v normativni logiki sistema. **Morda se avtor moti.** Toda podatki o anksioznosti

¹ Avtor »vsem na očem« pripravlja tudi knjigo z naslovom »Ko država gre predaleč«. Uvod: Država je stalna spremljevalka našega življenja. Vstopa vanj neopazno, s pravili, obrazci, pravicami in obveznostmi. Večino časa deluje tiho, skoraj nevidno. Dokler ne poseže. Takrat postane zelo otipljiva. Takrat se razmerje med posameznikom in državo razkrije v vsej svoji teži. Več o tem, https://www.modro-poslovanje.si/Portals/0/ko%20drzava%20gre%20predalec_V3_1.pdf

mladih, njihovi negotovosti glede prihodnosti in življenjskih odločitvah so dovolj povedni, da sprožijo dvom. Nekaj ne delamo prav. Kot družba. Slovenska družba. Evropska družba.

K temu občutku nelagodja prispeva tudi avtorjeva zavestno izbrana metodološka »bolezen«: vsako pravno pravilo in vsak sklop pravnih norm sistematično preizkuša po t. i. metodi ekstrema². Namen takšnega pristopa ni iskanje robnih primerov zaradi provokacije, temveč razkrivanje bistva in resničnega namena pravnih pravil. Šele v skrajnih okoliščinah se namreč jasno pokaže, ali je pravni okvir zasnovan za varovanje človeka ali zgolj za ohranjanje lastne notranje konsistence.

Če bi Slovenija vztrajala pri obstoječem ustroju pravil in ravnanj na področju odnosa do mladih, starejših in izobraževanja – sistemu, ki pri mladih reproducira anksioznost, pri starejših pa strah pred prihodnostjo – se postavi temeljno vprašanje: ali takšen pravni in institucionalni okvir resnično namensko vodi k ciljem, h katerim deklarativno vsi stremimo? Ali ustvarja pogoje za življenje, ki omogoča zaupanje v prihodnost, ali pa zgolj upravlja posledice lastnih pomanjkljivosti? V tem ogledalu se razkrije osrednja dilema Nadkonvencije: ali smo kot družba pripravljeni odgovorno in spoštljivo predati svet naslednjim rodovom – ne le formalno urejen, temveč tudi človeško vzdržen in dostojanstven.

In čemu sploh vsi mehanizmi varovanja pravic, če niso sposobni zaznati niti tega, da se kot družba morda približujemo robu prepada³ – ali niso pravila prav zato, da takšen pohod pravočasno preprečijo, ne pa ga zgolj formalno spremljajo?

Vprašanje »zakaj« je odprlo prostor za razmislek onkraj nacionalnih okvirov in sektorskih politik.

Tako je nastala ideja o Nadkonvenciji: ne kot še enem katalogu pravic, temveč kot mednarodnem normativnem okviru, ki bi države zavezal k presoji dejanskih učinkov njihovih politik na človeka – še preden nastane nepopravljiva škoda. Preventiva in inkluzivnost⁴ namesto sankcij, sodelovanje namesto avtomatizma, odgovornost namesto formalizma.

² Ko pravo postane »neznosno nepravilno«, preneha biti pravo, Gustav Radbruch. In. Pravo se razlaga v ekstremni situaciji, da se razkrije njegov resnični namen, Lon L. Fuller (ZDA).

Metodološki pristop, ki ga avtor v besedilu poimenuje »metoda ekstrema«, izhaja iz uveljavljenih teorij razlage pravnih pravil. Gre za preizkušanje pomena in namena pravnih norm v skrajnih ali mejnih okoliščinah, kjer se razkrije, ali pravni red še vedno služi varovanju človekovega dostojanstva ali zgolj ohranja lastno formalno konsistenco. V svetovni pravni teoriji ta pristop zasledimo pri Gustavu Radbruchu (meja neznosne nepravilnosti), Lonu L. Fulleru (notranja morala prava), Ronaldu Dworkinu (»hard cases« in integriteta prava) ter Robertu Alexyju (tehtanje in sorazmernost v primerih trka temeljnih pravic). V slovenskem prostoru je takšen vrednostno-teleološki pristop sistematično razvil dr. Marijan Pavčnik.

⁴ Avtor je pripravil tudi idejni osnutek [Zakona o sobivanju v večetičnih skupnostih](#), v katerem zavestno ne uporablja pojma *integracija*, temveč pojem *sobivanje*. Ne gre zgolj za terminološko razliko, temveč za

Pri tem brez umetne inteligence ne bi šlo. AI se je izkazal kot ključno analitično orodje: pri primerjalnih analizah pravnih pravil, pri pregledu dejanskega stanja in pri raziskovanju učinkov politik v povsem različnih družbenih in kulturnih okoljih – od Kitajske do Ruske federacije in Indije, denimo pri analizi vpliva stanovanjskih politik na položaj otroka. Brez takšnega orodja bi bile te primerjave počasne, fragmentarne in pogosto metodološko neprimerljive.

Toda prav tu se pokaže bistveno sporočilo Nadkonvencije. AI ni rešitev sam po sebi. Je zgolj ogledalo, ki z večjo natančnostjo pokaže, kje sistemi ne delujejo. **Odgovornost za spremembe ostaja človeška – politična, pravna in etična.** Nadkonvencija zato ne gradi na tehnološkem optimizmu, temveč na zahtevi, da države svoje politike presojuje skozi prizmo človeka, njegovega dostojanstva in njegove prihodnosti. Če tega ne storimo, tudi najbolj dovršen pravni okvir ne bo prinesel dobrih rezultatov.

Pri presoji vpliva besedila na posameznika je avtor zavestno uporabil t. i. »testne prijatelje«, ki so mu posredovali neposredne in nefiltrirane odzive ob branju članka.

Eden izmed ključnih komentarjev je opozoril na dejstvo, da je danes – ob uporabi umetne inteligence – mogoče relativno hitro in prepričljivo pisati skoraj karkoli. **Prav ta pripomba je razkrila pomembno bralno oviro: vprašanje zaupanja v besedilo, njegove vire in način nastanka.** Zaradi tega je avtor pripravil celovit in izrecen disclaimer, v katerem natančno pojasni uporabljene raziskovalne metode, analitične pristope ter vlogo AI pri pripravi in preverjanju vsebine članka. Namen tega ni obramba pred tehnologijo, temveč transparentnost do bralca in jasna razmejitve med analitičnim orodjem in avtorsko odgovornostjo.

Druga vsebinsko pomembna pripomba se je nanašala na smiselnost iskanja rešitev na globalni ravni, če avtor kandidira za Varuha človekovih pravic v evropskem in nacionalnem prostoru. Vprašanje je legitimno, vendar razkriva bistveno zmoto sodobnega razumevanja varovanja pravic. Varuh v Sloveniji ne more biti uspešen⁵ ustavnopravni korektiv, če izhaja iz predpostavke, da je Slovenija izoliran otok. V svetu, ki se pripravlja na možnost obsežnih geopolitičnih pretresov – tudi scenarijev velike vojne –

temeljni premislek o nujni spremembi razmišljanja večinskih kultur v odnosu do manjšinskih skupnosti in subkultur. Pojem sobivanja izhaja iz predpostavke, da družbena kohezija ne nastaja s prilagajanjem ene skupine normam druge, temveč z vzajemnim priznavanjem dostojanstva, meja in odgovornosti vseh udeleženi.

Inkluzivnost je v tem okviru razumljena kot aktivno načelo ravnanja, ki zahteva vsebinske spremembe v delovanju institucij, oblikovanju politik in vsakodnevnih praksah, ne zgolj deklarativne zaveze. Prav takšno razumevanje inkluzivnosti izhaja iz besedila Nadkonvencije, ki poudarja, da varovanje pravic ni mogoče brez sočasne prilagoditve ravnanj večinskega sistema in brez priznanja realnih življenjskih okoliščin različnih skupnosti.

⁵ Avtor v pobudi za uvedbo [Zakona o dobri upravi](#) uvede tudi definicijo uspešnosti vseh vej in vseh ravni oblasti – z vidika udejanjanja človekovih pravic. Načelo učinkovitosti je uokvirjeno v načelu uspešnosti. Poenostavljeno. Učinkovit si lahko zgolj, če več »kaj je prav« in če deluješ na poti, ki vodi v to »kar je prav«. Kdaj pa veš, da si uspešen oz., da si na pravi poti? Avtor poišče rešitev v sistemu »upravljanja tveganj«.

je iluzorno verjeti, da se valovi nasilja, migracij in sistemskih zlomov ne bodo odrazili tudi v evropskem prostoru. Prav nasprotno: nacionalni sistemi varovanja pravic bodo prvi na udaru.

V tem kontekstu postane jasno, da je varovanje pravic migrantov neločljivo povezano z odsotnostjo varovanja temeljnega jedra, ki ga naslavlja Nadkonvencija. Migracije niso zgolj varnostno ali socialno vprašanje, temveč posledica sistema odpovedovanja držav pri zagotavljanju osnovnih pogojev za dostojno življenje. Če Varuh to razume zgolj kot vprašanje upravljanja posledic, ne pa kot vprašanje preventivnega varovanja človeka v širšem, tudi globalnem kontekstu, potem ne opravlja svoje temeljne funkcije.

Nadkonvencija zato ni odmik od evropskega prostora, temveč njegov nujni intelektualni in normativni predpogoj.

Na koncu je smiselno izpostaviti še eno ključno ugotovitev, do katere je avtor prišel pri iskanju možnih rešitev. Gre za strukturni problem sodobnih demokracij: tudi tam, kjer obstajajo kakovostno vzpostavljeni analitični instrumenti in zanesljive podatkovne podlage – v Sloveniji na primer delo UMAR – praviloma manjkajo institucionalizirani mehanizmi za sistematično preverjanje različnih scenarijev javnih politik in njihovih dejanskih učinkov.

Analize praviloma celovito opisujejo stanje in trende, bistveno redkeje pa odgovarjajo na vprašanje, kateri konkretni ukrepi bi lahko dokazljivo izboljšali identificirane kritične točke, denimo na področju rodnosti, družinske politike ali dolgoročne blaginje prebivalstva. Razkorak med analitičnimi ugotovitvami in dejanskim oblikovanjem politik zato ostaja sistemski, ne zgolj političen.

Politične stranke praviloma nimajo lastnih strokovnih organov ali metodoloških okvirov za preverjanje izvedljivosti in dolgoročnih učinkov predlaganih idej. Hkrati država nima neodvisnega organa, katerega naloga bi bila priprava več primerljivih scenarijev možnih ukrepov ter njihova presoja z vidika dejanskega izboljšanja uresničevanja človekovih pravic in življenjskih pogojev prebivalcev.

Iz tega spoznanja je nastala tudi avtorjeva pobuda v obliki predloga **Zakona o svetu za gospodarski razvoj in blagostanje prebivalstva**, ki predstavlja nadgradnjo primerljivih ureditev (zlasti nemške) v smeri vsebinskega poudarka na vplivu javnih politik na človeka. Namen predlaganega sveta ni poseg v demokratično odločanje, temveč zapolnitev sistemske vrzeli: vzpostavitev strokovnega, neodvisnega mehanizma, ki bi na podlagi podatkov, analiz in scenarijev prispeval k zmanjševanju razkoraka med zaznanimi problemi in dejanskimi, dolgoročno učinkovitimi rešitvami.

O članku malo širše – poskus iskanja avtorjev, ki podobno razmišljajo

V mednarodnem pravu se tej misli približuje koncept **minimalnih obveznosti države** (*minimum core obligations*), kot ga je razvijal **Philip Alston** in ga je potrdil **Odbor ZN za ekonomske, socialne in kulturne pravice (CESCR, General Comment No. 3)**.

V filozofiji in ekonomiji se ji približuje **Amartya Sen**, ki je poudaril, da pravice niso vprašanje zapisa, temveč **dejanskih zmožnosti življenja**, ter **Martha Nussbaum**, ki je izpostavila minimalne pogoje človeškega dostojanstva.

Konvencija o otrokovih pravicah (CRC) je otroka postavila v središče varstva, čeprav še ne kot sistemski indikator prihodnosti vseh pravic.

Zunaj zahodnega pravnega diskurza se ista misel pojavlja v drugačnih jezikih:

- v afriški filozofiji **ubuntu** (Ramose, Menkiti) kot varstvo človeškosti skozi odnose;
- v Latinski Ameriki kot **vida digna** in **Buen Vivir** (Dussel, Gudynas);
- v azijskih tradicijah kot varstvo reda, odgovornosti in kontinuitete (konfucijanska misel, Tu Weiming);
- v indijski tradiciji kot **dharma** – dolžnost, brez katere ni ravnotežja; v islamski tradiciji kot varstvo **znanja** kot pogoja preživetja skupnosti;
- v evrazijskem prostoru kot vprašanje **kontinuitete kulture in smisla** (Berdjajev).

Skupna točka vseh teh pristopov je preprosta: **pravice brez pogojev za življenje in prihodnost izgubijo pomen**.

Nadkonvencija te razpršene uvide prvič združuje v skupni, pravno razumljiv okvir.

UNIVERZALNA DEKLARACIJA - BISTVO NADKONVENCIJE

1. Temeljno izhodišče

Nadkonvencija izhaja iz dejstva, da človekove pravice niso same sebi namen. Njihov smisel obstaja le, če obstajajo ljudje – danes in v prihodnosti – ki jih lahko uresničujejo. Brez otrok, brez prihodnjih generacij in brez osnovnih pogojev za njihov razvoj pravice izgubijo svoj subjekt.

Zato se Nadkonvencija ne sprašuje, katere pravice so univerzalne, temveč kaj mora biti varovano, da sistem pravic sploh lahko obstaja skozi čas.

2. Minimalno varovano jedro

Minimalno varovano jedro, ki ga Nadkonvencija prepoznava, je predpolitično in predkulturno. Ne določa načina življenja, temveč prag, pod katerim človeška skupnost ne more več ohranjati sebe.

To jedro obsega:

- varstvo življenja pred arbitrarnim uničenjem,
- varstvo človekovega dostojanstva pred razčlovečenjem,
- varstvo osnovnih pogojev za telesni, duševni in socialni razvoj,
- varstvo prihodnosti otrok kot ključnega merila učinkovitosti vseh politik.

3. Otrok kot indikator prihodnosti

Otrok v Nadkonvenciji ni ideološki simbol in ni sredstvo za doseganje drugih ciljev. Je **empirični indikator prihodnosti**. Položaj otrok kaže, ali skupnost ohranja pogoje, v katerih se lahko rojevajo in razvijajo prihodnji nosilci pravic in odgovornosti.

Če sistematične okoliščine otrokom onemogočajo razvoj, to ne pomeni le socialne ali humanitarne težave, temveč kaže na **razpad temeljev celotnega normativnega reda**.

4. Raznolikost civilizacij

Nadkonvencija izrecno priznava raznolikost civilizacij in njihovih izrazov varovanja življenja. Ne poenotuje kultur, ver ali političnih ureditev. Različni jeziki izražajo isto skrb: kako ohraniti pogoje, v katerih človek ostaja človek tudi v prihodnje.

Zato Nadkonvencija ne uvaja nove ideologije, temveč **skupni minimum**, ki je razumljiv v vseh kulturnih okoljih.

5. Nadkonvencija in vojne

Nadkonvencija ne predpostavlja, da bodo vojne izginile čez noč. Vendar bistveno spremeni logiko odziva.

V trenutku, ko oboroženi spopad ali sistemsko nasilje:

- množično ogroža otroke,
- uničuje pogoje za njihov razvoj,
- povzroča nepovratno škodo prihodnjim generacijam,

se sprožijo **avtomatični mehanizmi spremljanja, zgodnjega opozarjanja in preventivnega odziva**. Ti mehanizmi niso sankcijski, temveč usmerjeni v takojšnjo stabilizacijo življenjskih pogojev in zaščito otrok.

V tem smislu Nadkonvencija vojne **ne legitimira in ne normalizira**, temveč jih obravnava kot stanje, ki sproži najvišjo stopnjo mednarodne odgovornosti za preprečitev nepovratne škode.

6. Nadkonvencija in jezik

Nadkonvencija izrecno zavrača možnost, da bi se v imenu varstva pravic prepovedovala uporaba jezika, kulture ali identitete.

Prepoved jezika pomeni poseg v:

- otrokovo identiteto,

- njegov duševni in socialni razvoj,
- njegovo sposobnost pripadnosti skupnosti.

Tak poseg bi bil **v neposrednem nasprotju z bistvom Nadkonvencije**, saj bi razgrajeval ravno tiste pogoje, ki jih želi varovati. Nadkonvencija zato ne dovoljuje ukrepov, ki bi v imenu reda ali varnosti posegali v temeljno celovitost otrokovega razvoja.

7. Vloga Združenih narodov

Združeni narodi so edini prostor, kjer se človeštvo srečuje kot skupnost. Nadkonvencija jih ne spreminja v nadnacionalno oblast, temveč jih utrjuje kot **skrbnika skupnega minimuma prihodnosti**.

Njeno delovanje temelji na sodelovanju, dialogu, podpori in skupnem upravljanju tveganj – ne na avtomatičnih sankcijah in ne na kulturnem vsiljevanju.

Sklep

Nadkonvencija ne odgovarja na vprašanje, kakšen mora biti človek, in ne določa, kako naj družbe živijo. Odgovarja na vprašanje, ali človeštvo ohranja pogoje, v katerih bodo pravice imele nosilce tudi v prihodnje.

To vprašanje ni zahodno in ni nezahodno. Je vprašanje življenja samega.

II. Ideja Nadkonvencije: vprašanje, ne razglasitev

Ta članek ne predstavlja sprejete ali formalno predlagane Nadkonvencije Združenih narodov (glej prilogo). Predstavlja idejo Nadkonvencije in delovni konceptualni ter normativni osnutek avtorja, nastal kot odgovor na vprašanje, ki si ga v zadnjih letih postavlja vse več ljudi v različnih delih sveta: ali obstoječi sistemi človekovih pravic še zmorejo varovati dejanski položaj človeka ali pa delujejo prepozno, preozko in predvsem reaktivno. Ideja Nadkonvencije ne izhaja iz prepričanja, da so dosednji pravni instrumenti napačni. Izhaja iz spoznanja, da niso zadostni za razmere, v katerih živimo danes. Svet je postal multipolaren, konflikten in hkrati medsebojno odvisen. Kršitve človekovih pravic se ne kažejo več zgolj kot posamezna protipravna dejanja, temveč kot dolgotrajni procesi razkroja pogojev za dostojno življenje, pri čemer se pogosto pokaže, da pravni mehanizmi reagirajo šele, ko je škoda že nastala.

Nadkonvencija je preventivni in dopolnilni mednarodni okvir, ki ne uvaja novih katalogov človekovih pravic, temveč varuje **minimalno jedro pogojev**, brez katerih človekove pravice izgubijo svoj dejanski pomen. Njeno osrednje merilo učinkovitosti je **dejanski položaj otrok in prihodnjih generacij**, saj brez njih ni nosilcev pravic in ni prihodnje svobode. Nadkonvencija deluje brez avtomatizma sankcij, skozi **spremljanje tveganj, zgodnje opozarjanje in sodelovalni dialog**, z namenom preprečiti nepovratno škodo, še preden se ta pokaže v razčlovečenju, konfliktih ali prisilnih migracijah.

V tem okviru ideja Nadkonvencije ne ponuja nove definicije človeka, ne uvaja nove ideologije in ne postavlja hierarhije civilizacij. Poskuša odgovoriti na bolj temeljno vprašanje: katere pogoje moramo kot človeštvo varovati, da bomo sploh imeli prihodnost, v kateri bodo človekove pravice še imele pomen. Prav zato jedro ideje ni nova katalogizacija pravic, temveč premik iz reaktivnega varstva k preventivnemu upravljanju tveganj, pri čemer se osrednja merila uspešnosti varstva prepoznajo v dejanskih pogojih življenja, zlasti tam, kjer se ti pogoji najhitreje in najnevarneje zlomijo, torej pri otrocih in pri osebah, ki so zaradi okoliščin najbolj izpostavljene razčlovečenju.

Zelo na kratko o Nadkonvenciji - po členih

Eden ključnih razlogov za zadržanost držav do novih mednarodnih instrumentov varstva človekovih pravic je strah pred avtomatizmom: pred domnevo, da že zaznava tveganja ali kršitve samodejno sproži sankcije, prisilne ukrepe ali posege v suverenost. Ideja Nadkonvencije se temu avtomatizmu zavestno in izrecno odpove. To izhaja neposredno iz **3. člena osnutka Nadkonvencije**, ki minimalno varovano jedro omejuje na varstvo življenjskih in razvojnih pogojev, ter iz **10. člena**, ki izrecno določa, da mehanizmi spremljanja in zgodnjega opozarjanja ne pomenijo avtomatičnih sankcij, temveč strukturiran mednarodni dialog.

Preventivna logika Nadkonvencije temelji na razumevanju, da so sodobni množični pojavi – vključno s prisilnimi migracijami – praviloma posledica, ne pa vzrok kršitev minimalnega varovanega jedra. To izhodišče je normativno utemeljeno v **7. členu osnutka Nadkonvencije**, ki zahteva sistematično presojo tveganj, zlasti tistih, ki vodijo v razpad osnovnih socialnih, varnostnih in razvojnih pogojev, ter v **9. členu**, ki določa preventivni odziv kot orodje stabilizacije

življenjskih razmer še pred nastankom nepovratne škode. Kadar pravo reagira šele v državi sprejema, deluje nujno reaktivno in se ukvarja s posledicami, ne z vzroki.

Osrednje merilo presoje učinkov varstva je položaj otrok, kot to izrecno določa **4. člen osnutka Nadkonvencije**, ki učinkovitost varstva veže na zagotavljanje prihodnosti človeške skupnosti, ter **11. člen**, ki položaj otrok določa kot temeljni test učinkovitosti celotnega sistema. Ko družba ne more več zagotoviti pogojev za rojstvo, varnost in razvoj otrok, migracije iz sfere izbire preidejo v sfero nuje, svoboda pa izgubi svoj prihodnostni horizont.

V tem kontekstu Nadkonvencija posebej naslavlja tudi položaj žensk, ne kot ločeno identitetno kategorijo, temveč v okviru varstva minimalnega jedra iz **3. člena** in presoje dejanskih učinkov iz **4. in 11. člena**. Ženske so v razmerah razpada minimalnega jedra pogosto hkrati nosilke skrbi za otroke in osebe, ki so zaradi ekonomske odvisnosti, nasilja ali razčlovečujočih migracijskih poti posebej izpostavljene tveganjem. Nadkonvencija teh položajev ne rešuje z novimi deklarativnimi pravicami, temveč s preventivnim varovanjem pogojev, brez katerih svobodna odločitve o materinstvu, družinskem življenju in skrbi za otroke ni mogoča.

Ideja Nadkonvencije zato ne obljublja sveta brez migracij. Skladno z **9. in 10. členom osnutka Nadkonvencije** obljublja nekaj bistveno bolj realnega: da migracije ne bodo več primarni simptom popolnega sistemskega zloma življenjskih pogojev, temveč družbeni pojav, ki se odvija znotraj okvira ohranjenega dostojanstva, varstva otrok in odgovornosti do prihodnjih generacij.

III. Nadkonvencija kot poskus inkluzivnosti človeštva

Ali ideja Nadkonvencije pomeni zgolj še en pravni dokument v nizu mednarodnih deklaracij ali pa gre za nekaj bistveno drugega, za poskus inkluzivnosti človeštva v času, ko se svet znova fragmentira. To vprašanje ni retorično. Današnji mednarodni sistem človekovih pravic formalno obstaja, normativno je razvejan in institucionalno razmeroma razvit. V Evropi je temeljni instrument EKČP, ki med drugim varuje pravico do življenja v 2. členu, prepoved mučenja v 3. členu, prepoved suženjstva in prisilnega dela v 4. členu ter pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja v 8. členu. Na globalni ravni MPDPP v 6. členu varuje pravico do življenja, v 7. členu prepoveduje mučenje in nečloveško ravnanje, v 8. členu prepoveduje suženjstvo in prisilno delo, CRC pa v 3. členu postavlja načelo največje koristi otroka, v 6. členu priznava otroku prirojeno pravico do življenja in nalaga državam obveznost zagotavljanja otrokovega preživetja in razvoja, v 19. členu zahteva zaščito pred nasiljem in zanemarjanjem, v 27. členu pa priznava pravico do ustreznega življenjskega standarda.

Kljub tej normativni gostoti se dejanski položaj človeka v svetu slabša. Poglabljajo se vojne in dolgotrajni konflikti, naraščajo prisilne migracije, širijo se nove oblike izkoriščanja in sodobnega suženjstva, krepijo se populizmi in novi fašizmi, pogosto utemeljeni na rasi, identiteti ali izključevanju, zaupanje v univerzalne vrednote človekovih pravic pa slabi. V takem okolju postaja očitno, da obstoječi sistemi varstva človekovih pravic pogosto delujejo pretežno reaktivno. Aktivirajo se po kršitvah, po tragedijah in po razpadu družb, redkeje pa delujejo sistemsko, preventivno in pravočasno. To spoznanje ni ideološko, temveč empirično.

IV. Metodologija: iskanje skupnega v multipolarni realnosti

Ideja Nadkonvencije ni nastala kot teoretična vaja ali politični manifest. Nastala je skozi primerjalno analizo dejanskega položaja človeka v različnih delih sveta in skozi soočenje z dejstvom, da je sodobni svet multipolaren – kulturno, politično, civilizacijsko in vrednotno. V takem svetu univerzalnost ni več samoumevna. Ne more temeljiti na vsiljevanju enega antropološkega, kulturnega ali civilizacijskega modela. Če želi preživeti, mora temeljiti na iskanju najmanjšega skupnega imenovalca, ki ga lahko sprejmejo različne družbe ne zato, ker bi bile enake, temveč zato, ker so medsebojno odvisne.

Izhodišče metodologije je zato trojno: najprej analiza realnosti, torej vprašanje, kako se človekove pravice dejansko uresničujejo in kje sistemi odpovejo zaradi svoje strukture; nato analiza posledic, torej kaj se zgodi, ko pravo reagira prepozno in kako iz sistemskih vrzeli nastajajo migracije, konflikti, radikalizacije in razčlovečenje; in nazadnje iskanje skupnih točk – ne na ravni ideologije, temveč na ravni pogojev, brez katerih človeški obstoj in prihodnost nista mogoča. Iz tega procesa ni izšla nova definicija človeka. Izhajalo je bistveno vprašanje: kaj moramo kot človeštvo varovati, da bomo sploh imeli prihodnost, v kateri bodo pravice lahko imele svoje nosilce.

V tem okviru je avtor testiral dejansko udejanjanje ekonomskih in socialnih človekovih pravic v štirih ključnih globalnih polih oziroma državah z največjim geostrateškim vplivom na sodobni svet. Namen te primerjave ni bil vrednotno razvrščanje političnih sistemov ali kultur, temveč preverjanje, ali – kljub različnim zgodovinom, ideologijam in ureditvam – obstajajo skupni vzorci tveganj in skupni pogoji, brez katerih se v vseh teh okoljih začne razkroj dostojanstva, socialne varnosti in prihodnosti naslednjih generacij.

V. Od razočaranja do odgovornosti

Eden najnevarnejših stranskih učinkov neučinkovitosti obstoječih sistemov človekovih pravic je razočaranje. Ko univerzalni diskurz ne prinaša izboljšanja dejanskega položaja ljudi, se praznina hitro zapolni z radikalnimi idejami, z iskanjem sovražnikov in z identitetnimi razlagami sveta. V takem okolju človekove pravice prenehajo biti skupna vrednota in postanejo orodje ene strani proti drugi. Ideja Nadkonvencije je poskus, da se ta spirala prekine ne z zanikanjem razlik in ne z moraliziranjem, temveč z vrnitvijo k bistvu, k vprašanju, kaj nas kot človeštvo povezuje in kaj lahko različne družbe razumno sprejmejo kot skupni minimalni prag varstva.

VI. Delovati na dobrem

Ideja Nadkonvencije izhaja iz preproste, a zahtevne predpostavke: če želimo prihodnost, moramo delovati na dobrem v vsakem človeku in v vsaki družbi, ne na strahu in ne na izključevanju. To ni naivnost, temveč odgovornost. Zato ideja ne išče popolnosti, temveč minimalno jedro, brez katerega ni dostojanstva, ni razvoja in ni prihodnjih generacij, ki bi lahko nosile pravice naprej. V tem smislu ideja Nadkonvencije ni dokument o preteklosti ali o kršitvah, temveč poskus zagotoviti prihodnost človeštvu v svetu, ki je raznolik, razdeljen, a še vedno skupen.

VII. Vpliv ideje Nadkonvencije na varstvo posebej ranljivih skupin v različnih ureditvah po svetu

A. Vpliv uporabe Nadkonvencije na delo Varuha v Sloveniji

V nadaljevanju izhajamo iz sistematike posebej ranljivih skupin, kot jo na svoji spletni strani in v letnih poročilih uporablja Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (spodaj slika).

Domov > KAJ DELAMO > Skrb za pravice p

Skrb za pravice posebej ranljivih skupin
Invalidi in osebe s posebnimi potrebami
Osebe s težavami v duševnem zdravju
Otroci
Ženske
Starejši
Tujci
Nacionalne in etnične skupine
LGBTQ+
Verske skupnosti
Zaposleni in brezposelni

Gre za uveljavljen, strokovno prepoznan in v slovenskem prostoru legitimen okvir za razumevanje ranljivosti v praksi. Ob tem pa je pomembno pojasnilo: ta sistematika je namenjena preglednosti in praktični obravnavi ranljivosti, vendar praviloma ne vključuje posebne kategorije tako imenovanih absolutno ranljivih položajev, kot so sodobne oblike suženjstva, trgovina z ljudmi ali izkoriščanje v spolni industriji. Ti pojavi so sicer v pravnih instrumentih strogo prepovedani in se obravnavajo v različnih kontekstih, vendar kot samostojna “ranljiva skupina” v sistematizaciji običajno niso izpostavljeni. Prav zato ta članek poleg sistematike Varuha nakaže tudi to vrzel in jo konceptualno umesti v okvir minimalnega varovanega jedra.

Ideja Nadkonvencije se na sistematiko Varuha ne postavlja v nasprotje, temveč jo konceptualno nadgrajuje. Njeno ključno izhodišče je, da ne ureja ranljivih skupin kot takih, temveč ureja pogoje, brez katerih se ranljivost sistematično proizvaja. V delovnem osnutku Nadkonvencije je to izraženo v določbah o predmetu varstva in minimalnem jedru, kjer je določeno, da se varujejo pravice in dobrine, katerih izguba povzroča nepovratno škodo, ter da minimalno varovano jedro obsega varstvo življenja pred arbitrarnim odvzemom, varstvo dostojanstva pred razčlovečenjem in varstvo osnovnih pogojev za fizični, duševni in socialni razvoj. Te vsebine so v delovnem osnutku sistematično zajete v določbah, ki jih v Čistopisu 6 vodimo kot 1. člen o pojmu človeka,

2. člen o predmetu varstva, 3. člen o minimalno varovanem jedru, 4. člen o varstvu prihodnosti in v normativno strogi formulaciji minimalnega jedra v Členu X, ki določa, da gre za jedro, ki je pogoj za uresničevanje vseh drugih pravic in katerega uresničevanje se presoja po dejanskih učinkih, zlasti glede položaja otrok.

1. Primer vpliva Nadkonvencije: Slovenija kot “zahodna država z notranjim demografskim primanjkljajem”

Če bi bila Nadkonvencija ratificirana in neposredno uporabljiva, bi se v Sloveniji najprej spremenilo razumevanje hierarhije politik. Družinska, demografska, stanovanjska, delovnoppravna in socialna politika ne bi bile več obravnavane kot sektorske ali redistributivne politike, temveč kot ustavnopravno relevantni pogoji za obstoj vseh človekovih pravic. Država bi bila dolžna dokazovati, da njeni ukrepi dejansko ustvarjajo pogoje za rojstvo in razvoj otrok, ne zgolj formalno zagotavljajo pravice na papirju.

Pravice mater bi se vsebinsko premaknile iz okvira “usklajevanja dela in družine” v okvir pozitivne obveznosti države, da materinstvo ne pomeni sistemskega tveganja revščine, izgube kariere ali socialne izključenosti. Politike zaposlovanja, obdavčitve, stanovanj in dostopa do storitev bi morale biti presojane glede na njihov dejanski vpliv na odločitev za otroka, ne le glede na formalno enakost ali prepoved diskriminacije.

Pravice otrok ne bi bile več obravnavane zgolj kot zaščita ranljive skupine, temveč kot indikator dolgoročne vzdržnosti celotnega sistema pravic. Če bi kazalniki pokazali, da se otroci rojevajo v okolju negotovih stanovanj, nestabilnih zaposlitev staršev ali sistemske demografske erozije, bi to pomenilo kršitev mednarodne obveznosti, ne zgolj socialni problem ali politično vprašanje.

Za Slovenijo – in širše za zahodne države – bi Nadkonvencija pomenila prelom z moraliziranjem mednarodnega prostora. Država, ki opozarja države BRICS na standarde človekovih pravic, bi morala hkrati priznati, da brez otrok in prihodnjih generacij ne bo imela ne nosilcev pravic ne socialne države, ne glede na formalno visoko raven zaščite starejših ali drugih ranljivih skupin danes. Nadkonvencija bi tako razgalila temeljni paradoks Zahoda: normativno samozavest, a demografsko praznino.

Ključni učinek Nadkonvencije zato ni v dodatnih pravicah, temveč v spremembi vprašanja: ne več ali država spoštuje pravice, temveč ali ustvarja pogoje, da bodo te pravice sploh imele nosilce v prihodnje. V tem smislu Nadkonvencija za zahodne države ni instrument poučevanja drugih, temveč ogledalo lastne prihodnosti.

2. Konkretna sprememba politik, kar bi spodbudila Nadkonvencija – (hipotetično)

Na tej podlagi bi se v Sloveniji spremenilo razumevanje vloge ključnih politik: družinska, demografska, stanovanjska, delovnoppravna, davčna in socialna politika bi bile presojane kot ustavnopravno relevantni pogoji za obstoj vseh človekovih pravic, pri čemer bi država morala dokazovati **dejanske učinke** ukrepov na rojstvo, vzgojo in razvoj otrok ter na medgeneracijsko vzdržnost družbe.

2.1. Družinska in demografska politika

Družinska politika bi prenehala biti skupek transferjev in parcialnih ukrepov. Postala bi nosilna državna politika, s katero država aktivno ustvarja okolje, v katerem je odločitev za otroka realno

izvedljiva in dolgoročno vzdržna. Demografski trendi ne bi bili več statistični kazalnik, temveč indikator spoštovanja mednarodne obveznosti. Dolgotrajna nizka rodnost bi zahtevala vsebinsko utemeljene korekcije politik, ne zgolj politične razprave ali retorične pozive.

2.2. Stanovanjska politika

Stanovanjska politika bi se iz razvojnega in tržnega vprašanja premaknila v jedro varstva minimalnega varovanega jedra. Negotove najemne razmere, nedosegljiva lastniška stanovanja ali dolgoročna prostorska nestabilnost mladih družin ne bi bili več obravnavani kot stranski učinek trga, temveč kot neposredna ovira za uresničevanje človekovih pravic v prihodnosti. Država bi morala dokazovati, da stanovanjska politika dejansko omogoča stabilno družinsko življenje, ne le formalni dostop do trga.

2.3. Delovnopravna in zaposlitvena politika

Delovno pravo in politika zaposlovanja bi se vsebinsko premaknila od zaščite posameznega delavca k zaščiti družinske in starševske vzdržnosti. Prekarne oblike dela, negotovi dohodki in nepredvidljivi delovni pogoji bi bili presojeni z vidika njihovega vpliva na odločitev za otroka in na stabilnost družine. Nadkonvencija bi zahtevala presojo, ali trg dela omogoča, da starševstvo ni strukturno tveganje, temveč normalna življenjska odločitev.

2.4. Davčna in socialna politika

Davčna in socialna politika bi prenehali biti nevtralni instrumenti prerazporeditve. Postali bi orodje za ohranjanje prihodnjih nosilcev pravic. Davčni sistemi, ki sistemsko kaznujejo družine z otroki ali ne priznavajo dolgoročnega prispevka starševstva k vzdržnosti države, bi bili vsebinsko problematični. Socialni transferji ne bi bili več presojeni zgolj po pravičnosti razdelitve, temveč po tem, ali preprečujejo, da materinstvo in starševstvo vodita v revščino ali socialno izključenost.

2.5. Politike enakosti in nediskriminacije

Pravice mater bi se vsebinsko premaknile iz okvira »usklajevanja dela in družine« v okvir pozitivne obveznosti države, da materinstvo ne pomeni sistemske izgube ekonomskega, socialnega ali poklicnega položaja. Enakost ne bi bila več razumljena zgolj formalno, temveč funkcionalno: ali imajo ženske in moški dejansko možnost postati starši brez trajnih negativnih posledic za svoje življenje.

2.6. Politike otrok in mladih

Pravice otrok ne bi bile več obravnavane zgolj kot zaščita ranljive skupine, temveč kot osrednji indikator dolgoročne vzdržnosti celotnega sistema pravic. Če bi kazalniki pokazali, da se otroci rojevajo v okolju materialne negotovosti, nestabilnih zaposlitev staršev ali sistemske demografske erozije, bi to pomenilo kršitev mednarodne obveznosti, ne zgolj socialni ali politični problem.

2.7. Vloga države in uprave

Uprava in zakonodajalec bi bila dolžna vnaprej presojati vplive zakonov in politik na otroke in prihodnje generacije, ne zgolj ex post popravljati škode. Nadkonvencija bi s tem spremenila logiko upravljanja: od kurative k preventivi, od sektorjev k celostnemu pogledu na družbo kot medgeneracijski sistem.

3. Sklepna nadgradnja

V tem okviru bi Nadkonvencija delovala kot ogledalo: ne bi dodajala novih pravic, temveč bi preusmerila presojo na vprašanje, ali država ustvarja pogoje za prihodnje nosilce pravic. Država, ki v mednarodnem prostoru opozarja druge na standarde človekovih pravic, bi bila hkrati prisiljena priznati, da brez otrok in prihodnjih generacij ne bo imela ne nosilcev pravic ne socialne države. Nadkonvencija bi tako razgalila paradoks: normativno samozavest, a demografsko praznino.

Ključni učinek Nadkonvencije zato ni v dodatnih pravicah, temveč v spremembi vprašanja: ne več, ali država spoštuje pravice, temveč ali ustvarja pogoje, da bodo te pravice sploh imele nosilce v prihodnje. V tem smislu Nadkonvencija za zahodne države ni instrument poučevanja drugih, temveč ogledalo lastne prihodnosti.

4. Ranljive skupine po sistematiki Varuha (Slovenija) in refleksni učinek ideje Nadkonvencije

Pri otrocih ideja Nadkonvencije uvaja konceptualni prelom. Otrok ni varovan zgolj kot šibkejši posameznik, temveč kot pogoj nadaljevanja pravnega in moralnega sveta, v katerem se pravice sploh lahko uresničujejo. Ko država ne zagotavlja osnovnih pogojev za razvoj, se razgradnja ne kaže le v posameznih kršitvah, temveč v izgubi prihodnosti. Zato je v osnutku Nadkonvencije varstvo prihodnosti izrecno umeščeno v 4. člen, učinek varstva pa se presoja zlasti glede položaja otrok, kot to določa Člen X. V praksi to pomeni, da se pri otrocih ne moremo zadovoljiti s formalnim varstvom, temveč se mora država, tudi v Sloveniji, vprašati, ali z zagotavljanjem stanovanjskih, socialnih in varnostnih pogojev dejansko izpolnjuje obveznosti, ki izhajajo iz CRC, zlasti iz 19. člena o zaščiti pred nasiljem in iz 27. člena o življenjskem standardu.

Pri invalidih in osebah s posebnimi potrebami ideja Nadkonvencije ne izhaja iz statusa, temveč iz razumevanja invalidnosti kot točke presečišča tveganj, ki vodijo v socialno izolacijo, institucionalizacijo ali razčlovečenje. To je neposredno povezano z varstvom dostojanstva, ki ga v evropskem okviru podpirata prepoved nečloveškega ravnanja iz 3. člena EKČP in sistemsko varstvo osebne integritete. V osnutku Nadkonvencije se ta vidik zrcali v 3. členu o minimalnem jedru in v Členu X, ki dostojanstvo umešča v minimalno jedro pred razčlovečenjem. Ker je ideja Nadkonvencije preventivna, poudarja potrebo po spremljanju razmer, ki invalidnost prevedejo v razčlovečenje, kar pomeni, da bi bilo treba v Sloveniji pri tej skupini sistematično presojati predvsem pogoje vključevanja in preprečevanja institucionalnih praks, ki ustvarjajo odvisnost.

Pri osebah z duševnimi težavami ideja Nadkonvencije izhaja iz razumevanja, da so duševne stiske pogosto posledica dolgotrajne negotovosti, socialne izolacije in razpada podpornih okolij. Klasično pravo tukaj pogosto reagira šele, ko pride do škode, ko se oseba znajde v položaju, ki ga je težko popraviti. Ideja Nadkonvencije pa premakne poudarek na zgodnje zaznavanje pogojev, ki sistematično proizvajajo ranljivost. Ta logika je skladna s prepovedjo nečloveškega ravnanja iz 3. člena EKČP ter s širšim varstvom zasebnega življenja iz 8. člena EKČP, saj duševna integriteta sodi v jedro osebnostne sfere. V osnutku Nadkonvencije je ta pristop umeščen v 6. do 9. člen, kjer so predvideni mehanizmi spremljanja tveganj, sistematična presoja tveganj, zgodnje opozarjanje in preventivni odziv.

Pri starejših ideja Nadkonvencije temelji na etični in pravni premisi medgeneracijske odgovornosti. Pravice starejših se lahko uresničujejo le, če obstajajo osebe, ki so sposobne in pripravljene prevzeti odgovornost za njihovo spoštovanje, oskrbo in dostojanstvo. V tem smislu

ideja Nadkonvencije poudarja pogoje za neprekinjenost odgovornosti, kar je v evropskem okviru povezano z varstvom človeškega dostojanstva in s pravico do spoštovanja doma ter zasebnega in družinskega življenja iz 8. člena EKČP. V osnutku Nadkonvencije se to odraža v 4. členu o varstvu prihodnosti in v Členu X o presoji učinkov varstva.

Pri ženskah ideja Nadkonvencije varstvo ne omeji na prepoved diskriminacije, temveč ga povezuje z odpravo pogojev, ki ustvarjajo ekonomsko odvisnost, stanovanjsko nestabilnost in socialno ranljivost, zlasti v kontekstu materinstva in varstva otrok. V tem delu je povezava z obveznostmi iz MPDPP očitna, ker je v jedru vprašanje varstva dostojanstva in zaščite pred razčlovečenjem, hkrati pa tudi vprašanje pogojev za razvoj otrok, ki jih CRC postavlja v ospredje. V osnutku Nadkonvencije ta pristop temelji na 3. členu o minimalnem jedru in na 4. členu o varstvu prihodnosti, pri čemer mehanizmi spremljanja iz 6. do 9. člena omogočajo, da se sistemska tveganja za ranljivost prepoznajo prej, preden nastopijo nepovratne posledice.

Pri zaposlenih in brezposelnih ideja Nadkonvencije izrecno poudari, da prekarnost, dolgotrajna brezposelnost in izguba socialne varnosti niso zgolj individualni socialni problemi. So indikatorji razpada pogojev, v katerih bi se lahko oblikovale družine in rodile prihodnje generacije. Ker osnutek Nadkonvencije v 4. členu varstvo veže na prihodnost, in ker Člen X učinkovitost varstva presoja po dejanskih učinkih, zlasti glede položaja otrok, ima negotovost na trgu dela neposreden pomen za človekove pravice. Ne zato, ker bi delovno-pravni status postal nova človekova pravica, temveč zato, ker brez življenjske predvidljivosti in osnovne varnosti odpovedo pogoji za rojstvo in razvoj otrok, s tem pa odpove tudi veriga odgovornosti, brez katere se človekove pravice ne morejo udejanjati. V evropskem okviru se ta problem povezuje tudi z 8. členom EKČP, ker socialna in stanovanjska negotovost pogosto neposredno posega v možnost družinskega življenja.

Pri tujcih, beguncih in razseljenih osebah ideja Nadkonvencije izhaja iz stališča, da migracije niso izhodiščno stanje, temveč posledica neudejanjanja minimalnega jedra človekovih pravic v matičnih okoljih. Če pravo reagira šele v državi sprejema, je prepozno, ker je škoda že nastala. Preventivni pristop osnutka Nadkonvencije, kot je zasnovan v 6. do 9. členu o spremljanju tveganj, zgodnjem opozarjanju in preventivnem odzivu, je zato usmerjen v odpravo vzrokov v izvornih okoljih, kar pomeni, da se varstvo reflektira tam, kjer se razmere lomijo. Ta pristop je v skladu z osnovnim namenom MPDPP in CRC, ker oba instrumenta varujeta človeka ne glede na državljanstvo, pri čemer CRC v 2. členu izrecno zahteva nediskriminacijo otrok.

Končno je treba posebej poudariti vrzel, ki jo razkrije primerjava med sistematiko Varuha in realnimi tveganji sodobnega sveta. Sistematika posebej ranljivih skupin, kot jo Varuh uporablja zaradi preglednosti in praktičnih razlogov, praviloma ne izpostavlja posebne kategorije absolutno ranljivih položajev, kot so sodobne oblike suženjstva, trgovina z ljudmi in izkoriščanje v spolni industriji, čeprav so ti pojavi vsebinsko obravnavani v drugih okvirih. Ideja Nadkonvencije pa prav takšne pojave razume kot dokaz popolnega zloma minimalnega jedra, zlasti varstva dostojanstva pred razčlovečenjem, kar se neposredno navezuje na absolutne prepovedi iz 4. člena EKČP in 8. člena MPDPP. S tem ideja Nadkonvencije opozori, da varstvo človekovih pravic ne sme ostati pri klasifikaciji skupin, temveč mora imeti mehanizme, ki dovolj zgodaj zaznajo razmere, v katerih se človek spremeni v objekt izkoriščanja.

B. Afganistan brez zahodnocentrične razlage: kako bi delovala

Nadkonvencija (hipotetično)

Nadkonvencija ni nastala kot razširitev obstoječega sistema človekovih pravic ali kot nosilka zahodnega vrednostnega modela. Njeno izhodišče je drugačno in bistveno ožje: iskanje minimalnega skupnega imenovalca, ki je sprejemljiv v vseh civilizacijskih in religijskih tradicijah, ne glede na politični sistem, kulturo ali veroizpoved.

Pomembno: Ta oddelek je oblikovan brez celovitih empiričnih in primerjalnih analiz. Možno je, da bi poglobljena analiza udejanjanja Nadkonvencije pokazala, da določene države – tudi Afganistan – posamezne vidike Nadkonvencije uresničujejo bolj dosledno, kot bi to sklepali na podlagi splošnih ali prevladujočih predstav.

1. Minimalno skupno izhodišče civilizacij

V vseh velikih civilizacijskih okoljih – islamskem, krščanskem in judovskem, v indijskih civilizacijskih tradicijah ter v afriških skupnostnih sistemih – obstaja skupno izhodišče: dolžnost skupnosti, da ohrani življenje in zagotovi prihodnost potomstva. Ne gre za soglasje o enakosti vlog, političnih pravicah ali družbenih modelih, temveč za temeljno predpostavko obstoja vsake družbe: prenos znanja, skrbi in sposobnosti z odraslih na naslednjo generacijo. Nadkonvencija to skupno izhodišče ne razširja, temveč ga normativno zameji in zavaruje.

2. Presoja, ki ne posega v vero ali kulturo

V afganistanskem kontekstu Nadkonvencija ne presoja islama, šeriata ali kulturnih norm. Presoja je strogo funkcionalna in vsebinsko nevtralna: ali obstoječe ureditve ohranjajo pogoje, ki omogočajo otrokom – ne glede na spol – da pridobijo znanje in sposobnosti za življenje v svetu, v katerem bodo živeli.

Če sistemska ureditev povzroči, da matere nimajo dostopa do znanja, izobraževanja ali javnega prostora, Nadkonvencija ne presoja razlogov za to, temveč učinek: ali je s tem prekinjena veriga prenosa znanja in s tem ogrožena prihodnost naslednje generacije.

3. Dostojanstvo kot pogoj preživetja skupnosti

Dostojanstvo v okviru Nadkonvencije ni kulturna ali moralna kategorija, temveč eksistenčni pogoj. Poseg v dostojanstvo nastopi takrat, ko posamezniku ali skupini trajno odvzamemo možnost učenja, razvoja in prenosa znanja na potomce. Tak poseg ne prizadene le posameznika, temveč celotno skupnost, saj spodkopava njeno sposobnost samoohranitve.

4. Otroci kot merilo, ne kot interesna skupina

Otroci v Nadkonvenciji niso obravnavani kot ena izmed ranljivih skupin. Predstavljajo merilo učinkovitosti vseh ureditev. Če otroci nimajo dejanskih možnosti za razvoj, to pomeni, da skupnost – ne glede na svojo vero, tradicijo ali politični sistem – izgublja prihodnje nosilce pravic, znanja in odgovornosti.

V tem smislu Nadkonvencija varuje tudi pravice starejših in drugih ranljivih skupin: brez prihodnjih generacij, ki bodo te pravice nosile in vzdrževale, ne more obstajati noben sistem pravic.

5. Kako bi Nadkonvencija delovala v Afganistanu

V Afganistanu bi Nadkonvencija delovala brez ideoloških zahtev in brez avtomatizma sankcij. Njena edina zahteva bi bila dokazljivo ohranjanje minimalnih pogojev, ki omogočajo prihodnost skupnosti:

- dejanski dostop otrok do znanja in razvoja,
- dejanske možnosti mater, da to znanje pridobijo in prenesejo,
- preprečevanje medgeneracijskega zloma sposobnosti in preživetja.

Če teh pogojev ni, gre za kršitev minimalnega skupnega jedra, ki je predpolitično, predkulturno in predreligijsko.

6. Kaj sploh »meri« Nadkonvencija v globalnem smislu

Nadkonvencija v Afganistanu ne meri skladnosti z zahodnimi vrednotami. Preverja nekaj bistveno bolj osnovnega: ali družba ohranja pogoje, brez katerih ne more preživeti nobena vera, nobena kultura in nobena civilizacija – prihodnje generacije.

Pomembno: Ta oddelek je narejen brez ustreznih analiz. Lahko da bi rezultati analize udejanjanja Nadkonvencije pokazali, da Afganistan vzorno udejanja Nadkonvencijo.

Nadkonvencija ni nastala kot kompromis med političnimi sistemi, temveč kot iskanje najglobljih skupnih stičišč med civilizacijami in religijami, ki so skozi zgodovino oblikovale človeške skupnosti. Ta stičišča niso bila iskana na ravni identitet, obredov ali družbenih vlog, temveč na ravni obstoja skupnosti kot take.

Skupna izhodišča so prepoznavna v:

- islamski tradiciji, kjer je varstvo življenja, družine in potomstva temeljna dolžnost skupnosti;
- krščanski in judovski tradiciji, kjer je skrb za otroke, družino in prenos vrednot med generacijami osrednji moralni imperativ;
- indijskih civilizacijskih tradicijah (hindujske, budistične, džainistične in sorodne), kjer je odgovornost do prihodnjih generacij in prenos znanja del družbenega reda (dharma);
- afriških skupnostnih sistemih, v katerih skupnost obstaja in se ohranja skozi potomstvo, medgeneracijsko skrb in prenos znanja starejših na mlajše (npr. ubuntu).

Med temi tradicijami ni soglasja o vlogah spolov, politični ureditvi ali razumevanju pravic. Obstaja pa soglasje o nečem bistvenem: brez varstva otrok in brez prenosa znanja in sposobnosti na naslednjo generacijo ne more preživeti nobena vera, nobena kultura in nobena civilizacija.

Nadkonvencija zato ne postavlja novih vrednot in ne nadomešča obstoječih pravnih sistemov. Varuje minimalno skupno jedro, ki je predpolitično, predkulturno in predreligijsko: pogoje, brez katerih v prihodnosti ne bo nosilcev nobenih pravic – ne pravic žensk, ne pravic starejših, ne pravic ranljivih skupin in ne pravic družbe kot celote. V tem smislu Nadkonvencija ni instrument moralnega poučevanja drugih, temveč orodje skupnega samoohranitvenega razmisleka človeštva v svetu, kjer enotnih vrednot ni več, skupna prihodnost pa je še vedno nujna.

7. Ključna razmejitev: nepristojnost ZN in prag obveznega odziva

Tudi če oblast v Afganistanu ne bi (primeroma) zagotavljala pogojev za lastni družbeni ali ekonomski razvoj (npr. bi preprečila izobraževanje vsem otrokom ženskega spola, kar bi pomembno vplivalo na jedro Nadkonvencije.....), to samo po sebi ne bi ustvarjalo pristojnosti Združenih narodov za poseg. Nadkonvencija izhaja iz temeljnega načela zadržanosti: ZN niso organ nadzora nad političnimi modeli, verskimi ureditvami ali razvojnimi strategijami držav in de facto oblasti.

Pristojnost ZN nastopi šele na jasno opredeljeni prelomni točki: ko se na podlagi objektivnih, vnaprej določenih kazalnikov (KPI-jev) ugotovi, da so pravice otrok in pogoji za njihov razvoj nesorazmerno in sistemsko prikrajšani. Otroci so v tem okviru odločilno merilo zato, ker njihovo stanje neposredno odraža, ali skupnost še ohranja pogoje za lastno prihodnost.

Do te točke Nadkonvencija izrecno izključuje avtomatizem ukrepanja. Po tej točki pa avtomatizem nastopi pravno in ne politično: ne kot kazen ali ideološki pritisk, temveč kot obvezni odziv na ugotovljeno kršitev minimalnega skupnega jedra, ki je predpolitično, predkulturno in predreligijsko. Odziv se sproži ne glede na razloge, motive ali interpretacije oblasti, izključno na podlagi ugotovljenih učinkov na otroke.

S tem Nadkonvencija prvič jasno loči med:

- legitimno raznolikostjo družbenih ureditev in
- nedopustnim prelomom pogojev, brez katerih nobena družba, vera ali civilizacija ne more preživeti.

V tej logiki avtomatični odziv ni izraz hegemonije, temveč izraz skupne samoohranitvene odgovornosti mednarodne skupnosti, utemeljene na merljivih, vnaprej znanih in univerzalno preverljivih kriterijih.

VIII. Temeljna premisa ideje Nadkonvencije: pogoji pred skupinami

Ideja Nadkonvencije izhaja iz spoznanja, da človekove pravice niso samouresničljive.

Za njihovo udejanjanje so potrebni ljudje, institucije in neprekinjena veriga odgovornosti med generacijami.

Pravice niso zgolj normativne izjave, temveč zahtevajo konkretne nosilce ravnanj in odgovornosti.

Zato osnutek Nadkonvencije postavlja v središče minimalno varovano jedro in hkrati določa, da se učinkovitost varstva presoja glede na prihodnost, najprej in najjasneje skozi položaj otrok.

Ta usmeritev je skladna z osnovno logiko CRC, zlasti s 3. in 6. členom CRC, ki državam nalagata, da otrokove koristi postavijo v ospredje in zagotovijo otrokovo preživetje in razvoj, ter z 27. členom CRC o življenjskem standardu.

IX. Sklep: ideja Nadkonvencije kot odprt proces in vprašanje izvedljivosti

Na tej točki je treba izrecno ponoviti, da ne govorimo o Nadkonvenciji kot sprejetem ali formalno predlaganem mednarodnem aktu, temveč o ideji Nadkonvencije in delovnem normativnem osnutku, namenjenem razpravi, preverjanju in morebitni nadgradnji. Namen ideje ni nadomestiti obstoječih konvencij, kot so EKČP, MPDPP ali CRC, temveč odpreti razmislek, ali obstoječi sistem ob vsej pravni razvitosti še naslavlja bistvo sodobnih izzivov ali pa predvsem blaži njihove posledice. Ključna teza ideje Nadkonvencije je, da človekove pravice niso samouresničljive in da brez varovanja osnovnih pogojev za življenje, dostojanstvo in razvoj ne bo niti prihodnjih nosilcev pravic niti oseb, ki bi bile sposobne prevzemati odgovornost za njihovo udejanjanje. V tem smislu ideja Nadkonvencije ne varuje skupin, temveč varuje prihodnost pravic samih, pri čemer osrednji normativni test ostaja minimalno varovano jedro, kot je zasnovano v 3. členu osnutka in normativno strogo formulirano v Členu X.

Kako sploh spraviti idejo Nadkonvencije v promet, ostaja odprto vprašanje. Prav zato ideja ne predlaga takojšnje formalne kodifikacije, temveč postopen in večnivojski pristop. Najprej je potrebna strokovna razprava, v kateri se preveri, ali je minimalno jedro res naduniverzalno, in ali je preventivna logika spremljanja tveganj, kot jo predvidevajo 6. do 9. člen osnutka, izvedljiva brez pretiranega posega v suverenost držav. Nato je potrebna institucionalna preizkušnja v mehki obliki, kjer bi se koncepti osnutka lahko pojavili kot smernice, priporočila ali pilotni mehanizmi znotraj obstoječih struktur, in šele nato preverjanje v praksi, ali takšen pristop dejansko zmanjšuje ranljivost, konflikte in razčlovečenje. Če bi se to potrdilo, bi se šele tedaj lahko odprl razmislek o formalizaciji v obliki mednarodnega instrumenta, bodisi kot nadkonvencije bodisi kot drugačne oblike zavez.

Ideja Nadkonvencije zato ni končni odgovor. Je poskus postaviti pravo vprašanje v času, ko se zdi, da svet znova išče sovražnike namesto skupnih točk. Če je človeško, da vsaka generacija odgovorno deluje tako, da omogoči obstoj naslednje, potem je tudi razmislek o varovanju pogojev za prihodnost civilizacijska dolžnost. V tem smislu ideja Nadkonvencije razprave ne zapira, temveč jo šele odpira.

X. Nadkonvencija človekovih pravic – ideja v obliki besedila konvencije ZN

Nadkonvencija – Čistopis

I. TEMELJNA IZHODIŠČA

1. člen – Pojem človeka

- (1) Človek v smislu te Nadkonvencije pomeni vsako človeško osebo, ne glede na pravni status, razvojno stopnjo ali družbeni položaj.
- (2) Ta Nadkonvencija ne poenotuje antropoloških, filozofskih ali verskih opredelitev človeka.
- (3) Pojem človeka se uporablja kot nosilec varovanih pravic in dobrin v smislu te Nadkonvencije.

2. člen – Predmet varstva

- (1) Predmet varstva so pravice in dobrine, katerih izguba ali sistemsko ogrožanje povzroča nepovratno škodo posamezniku, skupnosti ali prihodnjim generacijam.
- (2) Nadkonvencija izhaja iz vprašanja, kaj mora biti varovano, ne iz vprašanja, kako je človek opredeljen.

3. člen – Minimalno varovano jedro

- (1) Minimalno varovano jedro človekovih pravic v smislu te Nadkonvencije obsega pravice in dobrine, katerih varstvo je nujen pogoj za uresničevanje vseh drugih človekovih pravic.
- (2) Minimalno varovano jedro obsega zlasti:
1. varstvo življenja pred arbitrarnim odvzemom,
 2. varstvo človekovega dostojanstva pred razčlovečenjem,
 3. varstvo osnovnih pogojev za fizični, duševni in socialni razvoj v smislu te Nadkonvencije.
- (3) Pravice in dobrine iz prejšnjega odstavka morajo biti varovane v vseh okoliščinah in ne smejo biti predmet samovoljnega ali nesorazmernega posega. (4) Uresničevanje minimalnega varovanega jedra se presoja glede na dejanske učinke varstva, zlasti glede položaja otrok kot oseb v razvoju in prihodnjih generacij.

4. člen – Varstvo prihodnosti

- (1) Varstvo minimalnega varovanega jedra se utemeljuje z zagotavljanjem prihodnosti človeške skupnosti.

(2) Učinkovitost varstva se presoja predvsem skozi položaj otrok kot oseb v razvoju.

II. OMEJITVE IN IZREDNE RAZMERE

5. člen – Omejitve

(1) Ukrepi za uresničevanje te Nadkonvencije ter ravnanja držav pogodbenic se lahko omejijo le izjemoma, kadar je to nujno zaradi izrednih razmer, ki resno ogrožajo obstoj skupnosti ali delovanje temeljnih institucij.

(2) Vsaka omejitev mora biti:

1. zakonita,
2. nujna,
3. strogo sorazmerna,
4. časovno omejena,
5. usmerjena v preprečitev nepovratne škode, zlasti glede položaja otrok in prihodnjih generacij.

(3) Varstva človekovega dostojanstva pred razčlovečenjem ter varstva osnovnih pogojev za fizični, duševni in socialni razvoj ni mogoče odpraviti niti v izrednih razmerah.

(4) Omejitve se ne smejo uporabljati na način, ki bi vodil v sistemsko normalizacijo izrednih ukrepov ali v trajno znižanje ravni varstva minimalnega jedra.

III. PREVENTIVNI MEHANIZMI SPREMLJANJA

6. člen – Načelo stalnega spremljanja

(1) Države pogodbenice vzpostavijo stalno spremljanje tveganj, ki bi lahko ogrozila minimalno varovano jedro iz 3. člena te Nadkonvencije.

(2) Spremljanje je usmerjeno v zgodnje prepoznavanje sistemskih tveganj, ne v ugotavljanje posamičnih kršitev.

7. člen – Sistematična presoja tveganj

(1) Države pogodbenice redno ocenjujejo okoliščine, ki lahko vodijo v:

1. oborožene konflikte ali nasilje,
2. razpad osnovnih socialnih, materialnih in stanovanjskih pogojev,
3. množično ogrožanje otrok kot oseb v razvoju in prihodnjih generacij.

(2) Presoja tveganj upošteva zlasti:

1. verjetnost nastanka škode,
2. možni obseg in trajnost posledic,

3. zmožnost države, da tveganja obvladuje s sorazmernimi ukrepi.

8. člen – Zgodnje opozarjanje

(1) Kadar spremljanje pokaže povečano tveganje za minimalno varovano jedro, se sprožijo mehanizmi zgodnjega opozarjanja.

(2) Zgodnje opozarjanje lahko vključuje:

1. notranje korektivne ukrepe države,
2. obveščanje pristojnih organov Združenih narodov,
3. ponudbo strokovne in tehnične podpore.

9. člen – Preventivni odziv

(1) Preventivni odziv temelji na sodelovanju, dialogu in podpori.

(2) Ukrepi so sorazmerni stopnji tveganja in usmerjeni zlasti v:

1. zaščito otrok kot oseb v razvoju,
2. stabilizacijo življenjskih in družinskih pogojev,
3. preprečitev eskalacije v oborožene ali sistemske krize.

10. člen – Razmejitev od avtomatizma

(1) Mehanizmi spremljanja, zgodnjega opozarjanja in preventivnega odziva ne pomenijo avtomatičnih sankcij, prisilnih ukrepov ali posegov v suverenost držav.

(2) Avtomatični odziv v smislu te Nadkonvencije je dopusten izključno ob dokazanem in kumulativnem izpolnjevanju pogojev za kršitev minimalnega varovanega jedra, kot so natančneje določeni v prilogah k tej Nadkonvenciji.

(3) Mehanizmi te Nadkonvencije delujejo kot instrumenti sodelovanja, podpore in skupnega upravljanja tveganj ter se ne uporabljajo kot nadomestilo za obstoječe sodne, politične ali varnostne mehanizme.

IV. INSTITUCIONALNI OKVIR

11. člen – Komisija za minimalno jedro

(1) Vzpostavi se Komisija Združenih narodov za minimalno varovano jedro človekovih pravic (v nadaljnjem besedilu: Komisija).

(2) Komisija zlasti:

1. zbira in analizira podatke o dejanskih učinkih varstva minimalnega jedra,
2. pripravlja neobvezujoča opozorila in priporočila,

3. spodbuja izmenjavo dobrih praks,
4. posreduje strokovno in tehnično podporo na zahtevo države pogodbenice ali na podlagi dogovorjenega dialoga.

12. člen – Nacionalne kontaktne točke

(1) Države pogodbenice določijo nacionalne kontaktne točke za:

1. usklajevanje spremljanja,
2. posredovanje informacij Komisiji,
3. koordinacijo izvajanja preventivnih priporočil.

(2) Nacionalna kontaktna točka ne posega v pristojnosti nacionalnih institucij, temveč zagotavlja operativno povezljivost.

V. RAZMERJE DO SUVERENOSTI IN OBSTOJEČIH INSTRUMENTOV

13. člen – Spoštovanje suverenosti

(1) Ta Nadkonvencija spoštuje suverenost držav.

(2) Mehanizmi spremljanja in preventivnega delovanja ne posegajo v notranjo ustavno ureditev držav, temveč delujejo kot podpora odgovornemu upravljanju tveganj.

14. člen – Razmerje do obstoječih instrumentov človekovih pravic

(1) Ta Nadkonvencija ne nadomešča obstoječih mednarodnih instrumentov varstva človekovih pravic.

(2) Njena vloga je dopolnilna in preventivna.

15. člen – Načelo nerazgradnje doseženih standardov

(1) Določbe te Nadkonvencije se ne razlagajo tako, da bi zniževale ali omejevale že priznane pravice ali standarde varstva človekovih pravic.

(2) Kjer obstaja višji standard varstva po drugih instrumentih ali nacionalnem pravu, se uporabi višji standard.

VI. SKLEPNE DOLOČBE

16. člen – Postopnost in pilotna izvedba

Države pogodbenice lahko mehanizme iz III. in IV. poglavja uvajajo postopno, tudi v obliki pilotnih ureditev, ob upoštevanju svojih institucionalnih zmožnosti.

17. člen – Pregled učinkovitosti

Komisija periodično pripravi poročilo o delovanju mehanizmov te Nadkonvencije, pri čemer kot ključno merilo upošteva dejanske učinke varstva minimalnega jedra, zlasti pri otrocih kot osebah v razvoju.

18. člen – Namen Nadkonvencije

Namen te Nadkonvencije je preprečiti razmere, v katerih bi bilo varstvo človekovih pravic možno šele po nastanku nepopravljive škode.

PRILOGA I (ANNEX I) Kazalniki za ugotavljanje uresničevanja minimalnega varovanega jedra (v smislu 3. in 4. člena Nadkonvencije)

PRILOGA NADKONVENCIJI(ANNEX I)- Kazalniki za ugotavljanje uresničevanja minimalnega varovanega jedra (v smislu 3. in 4. člena Nadkonvencije)-predlog

Kazalniki za ugotavljanje uresničevanja minimalnega varovanega jedra

(v smislu 3. in 4. člena Nadkonvencije)

1. Namen Priloge

(1) Ta priloga določa kazalnike za presojo, ali so zagotovljeni **osnovni pogoji za fizični, duševni in socialni razvoj otrok**, kot nujni pogoj za uresničevanje vseh drugih človekovih pravic.

(2) Kazalniki se uporabljajo za:

- spremljanje tveganj (6. in 7. člen),
- zgodnje opozarjanje (8. člen),
- preventivni odziv (9. člen),
- ter izjemoma za ugotavljanje **dokazane kršitve minimalnega varovanega jedra**.

(3) Kazalniki se presojajo izključno glede na **dejanske učinke**, ne glede na kulturno, versko, politično ali gospodarsko ureditev države.

2. Načelna razlaga

(1) Kazalniki iz te priloge presojajo, ali družina in skupnost še lahko opravljata svojo temeljno funkcijo:

vzgojiti otroka v odgovornega nosilca prihodnjih pravic in obveznosti.

(2) Države lahko te pogoje zagotavljajo z različnimi sredstvi, vključno z:

- dohodki od dela,
- socialnimi transferji,
- skupnostnimi ali družinskimi mehanizmi,
- drugimi legitimnimi sistemi podpore.

(3) Izbran model ni predmet presoje; presoja se **učinek na položaj otrok**.

3. Temeljni kazalniki minimalnega varovanega jedra

Kazalnik A: Družinska funkcionalnost

Presoja se, ali otroci pretežno odraščajo v **stabilnem družinskem okolju**, v katerem obstajajo trajni in odgovorni odnosi odraslih do otrok.

Kršitev je podana le v primeru **sistematične in dolgotrajne odsotnosti družinske skrbi**, ki prizadene večino otrok v skupnosti.

Kazalnik B: Biološka varnost družine

Presoja se, ali družine objektivno zmorejo zagotavljati **zadostno prehrano, pitno vodo in osnovne pogoje za preživetje otrok**.

Kršitev je podana ob **razširjeni in trajni ogroženosti osnovnih bioloških potreb otrok**.

Kazalnik C: Materialna in prostorska stabilnost družine

Presoja se, ali ima družina **zadostno in stabilno materialno osnovo**, ki omogoča:

- varno bivanje,
- kritje osnovnih življenjskih stroškov,
- zaščito otrok pred ekonomskim izkoriščanjem.

Ta pogoj je lahko izpolnjen z različnimi legitimnimi sredstvi, vključno z delom, socialnimi transferji ali skupnostnimi mehanizmi.

Kršitev je podana, kadar materialna nestabilnost družine vodi v stanje, v katerem je otrok vključen v delo ali druge dejavnosti na način, ki mu **onemogoča dostop do osnovnega izobraževanja** ali ga trajno veže na vlogo sredstva preživetja brez možnosti razvoja.

Kazalnik D: Prenos razumevanja sveta (izobraževanje)

Presoja se, ali otroci **dejansko pridobivajo osnovno razumevanje sveta**, potrebno za samostojno življenje in odgovorno ravnanje.

Izobraževanje se presoja po dejanskih učinkih. Kršitev je podana tudi, kadar je izobraževanje formalno dostopno, vendar otrokom zaradi materialnih, socialnih ali sistemskih okoliščin **ni omogočeno dejansko sodelovanje v njem**.

Kazalnik E: Perspektiva prihodnosti

Presoja se, ali imajo otroci **realno zaznavno perspektivo prihodnosti**, v kateri znanje, trud in odgovornost omogočajo stabilno in dostojno življenje.

Kršitev je podana ob **dokazanem medgeneracijskem regresu**, ki kaže na trajno poslabšanje življenjskih možnosti prihodnjih generacij.

4. Kumulativni test za ugotovitev kršitve minimalnega varovanega jedra

(1) Dokazana kršitev minimalnega varovanega jedra obstaja izključno, če so hkrati izpolnjeni vsi naslednji pogoji:

1. trajna kršitev **vsaj treh** temeljnih kazalnikov iz 3. točke te priloge;
2. stanje prizadene **večino otrok** v zadevni skupnosti;
3. ugotovljena je **nepovratna škoda** za prihodnje generacije;
4. preventivni mehanizmi iz 6.–9. člena Nadkonvencije niso bili učinkoviti;
5. ugotovitve temeljijo na **neodvisno preverljivih podatkih**.

(2) Če kateri koli pogoj ni izpolnjen, avtomatični odziv ni dopusten.

5. Razmejitev glede dela otrok

(1) Delo otrok, ki je:

- del družinske, kulturne ali skupnostne prakse,
- sorazmerno starosti in zmožnostim,
- združljivo z osnovnim izobraževanjem,
- in ne vodi v razčlovečenje ali trajno podrejen položaj,

se ne šteje za kršitev minimalnega varovanega jedra.

(2) Kršitev obstaja takrat, ko je otroku **odvzet dostop do osnovnega izobraževanja** z namenom ali učinkom, da ostane trajno vezan na delo, odvisnost ali podrejen položaj brez realne možnosti razvoja.

6. Varovalke suverenosti

(1) Noben kazalnik iz te priloge se ne sme uporabiti kot podlaga za ukrepanje zgolj zaradi:

- nizke stopnje gospodarskega razvoja,

- drugačne kulturne ali verske ureditve,
- izbranega političnega ali socialnega modela države.

(2) Presoja se izključno **dejanski učinek na otroke in prihodnje generacije**, ne razlogi ali utemeljitve oblasti.

7. Namen uporabe

Kazalniki iz te priloge niso namenjeni sankcioniranju, temveč **preprečevanju razmer, v katerih postane prihodnje uresničevanje človekovih pravic nemogoče**.

Sklepna določba

Minimalno varovano jedro je kršeno takrat, ko družba ne zagotavlja več pogojev, da bi otroci lahko postali odgovorni nosilci prihodnjih pravic in obveznosti.

Priloga1 – tabela členi nadkonvencije/obstoječi strokovni in ZN viri

Priloga 1: Primerjalna tabela				
Členi Nadkonvencije ↔ obstoječi strokovni in ZN viri (analitična utemeljitev)				
Člen Nadkonvencije	Vsebinski poudarek člena	Najbližji obstoječi koncepti / viri	Ključna podobnost	Ključna razlika / vaša dodana vrednost
3. člen	Minimalno varovano jedro pogojev za dostojanstvo	CESCR, <i>General Comment No. 3</i> (minimum core obligations); ICESCR	Država ima obveznost zagotavljati minimum, ne glede na viro	Nadkonvencija ne izhaja iz posamezne pravice, temveč iz predpogojev vseh pravic
4. člen	Presoja po dejanskih učinkih, ne zgolj normah	OHCHR – indikatorji ESC pravic; akademska literatura o “outcomes-based assessment”	Učinkovitost se meri v realnem življenju ljudi	Otrok/prihodnje generacije kot primarni senzor sistemskega neuspeha
6. člen	Spremljanje strukturnih tveganj	OHCHR – Human Rights Monitoring; Universal Periodic Review (UPR)	Redno spremljanje stanja pravic	Fokus na tveganjih pred kršitvami , ne zgolj na ugotovljenih kršitvah
7. člen	Zgodnje opozarjanje (early warning)	OHCHR Early Warning; UN Office on Genocide Prevention – <i>Framework of Analysis</i>	Analiza signalov, trendov, kumulativnih dejavnikov	Razširitev iz množičnih zločinov na dostojanstvo, družino, otroke, prihodnost
8. člen	Preventivni odziv in podpora državam	OHCHR Technical Assistance; UNDP governance support	Dialog, podpora, krepitev kapacitet	Preventiva kot pravna dolžnost , ne politična diskrecija
9. člen	Stopnjevanje glede na tveganje	Atrocity Prevention “graduated response”; peacebuilding literature	Sorazmernost odziva	Jasna ločitev od sankcij; poudarek na preprečitvi nepovratne škode
10. člen	Izrecna zavrnitev avtomatizma sankcij	UN Human Rights Up Front (HRUF)	Zgodnje opozarjanje ≠ avtomatski prisilni ukrepi	Normativna kodifikacija tega načela (trenutno obstaja le kot politika)
11. člen	Otroci in prihodnje generacije kot referenčna točka	Konvencija ZN o otrokovih pravicah (CRC); načelo največje koristi otroka	Posebno varstvo otrok	Otroci kot sistemski kazalnik prihodnje (ne)uresničljivosti vseh pravic

Priloga 2 - Utemeljena bibliografija (analiza ChatGPT5.2)

A. Univerzalna “normativna hrbtenica” (ZN): minimalno jedro, nediskriminacija, pozitivne obveznosti

1. **UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR). (1990).** *General Comment No. 3: The Nature of States Parties' Obligations (Art. 2(1) ICESCR).*

Uporabnost: Temeljni vir za doktrino **minimalnega jedra obveznosti** in test “maksimalne uporabe razpoložljivih virov”. V članku služi kot dokaz, da je “minimum” že notranji del sistema ZN, vendar Nadkonvencija minimum preoblikuje v *skupni imenovalci v multipolarnosti*. [Refworld+1](#)

2. **United Nations. (1966).** *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR).*

Uporabnost: Primarna pravna podlaga za argument, da je varstvo *osnovnih pogojev* (življenjski standard, zdravje, izobraževanje, socialna varnost) integralni del človekovih pravic, kar je kompatibilno z vašim “pred-političnim minimumom”. (Sklicujete se posredno prek CESCR GC3). [Refworld](#)

3. **OHCHR. (2012).** *Human Rights Indicators: A Guide to Measurement and Implementation (HR/PUB/12/5).*

Uporabnost: Metodološka podlaga za presojo **po dejanskih učinkih** (outcomes) in za legitimacijo kazalnikov, ki so nujni za “zgodnje opozarjanje” in preventivo. Nadkonvenciji daje operativno verodostojnost. [OHCHR+2OHCHR+2](#)

4. **UN Office on Genocide Prevention and the Responsibility to Protect. (2014).** *Framework of Analysis for Atrocity Crimes.*

Uporabnost: Referenčni model za **analizo tveganj**, kumulativnih indikatorjev in stopnjevanje odziva. Čeprav je področje ožje (atrocity crimes), je logika “risk factors → early warning → preventive action” neposreden analog vašim členom o spremljanju in zgodnjem opozarjanju. [un.org+1](#)

5. **United Nations Secretary-General. (2013–).** *Human Rights Up Front (HRUF) Initiative.*

Uporabnost: Dokaz, da tudi ZN institucionalno prepoznavajo potrebo po “premiku iz kurative v preventivo” in po koherenci med razvojem, mirom in človekovimi pravicami. Nadkonvencija lahko to logiko dvigne iz interne politike v normativni okvir. [un.org+1](#)

B. Multipolarnost kot pravni problem: univerzalnost, partikularnosti, ne-selektivnost

6. **World Conference on Human Rights. (1993).** *Vienna Declaration and Programme of Action (VDPA)*.

Uporabnost: Ključen kompromisni tekst: univerzalnost pravic potrjena, hkrati pa eksplicitno priznana teža **nacionalnih/regionalnih posebnosti**. VDPA je idealna “mostna norma” za vaš argument, da Nadkonvencija v multipolarnosti ne tekmuje za ideološko enotnost, temveč definira minimum, ki ostane skupen.

[OHCHR+1](#)

7. **Asian Regional Meeting for the World Conference on Human Rights. (1993).** *Bangkok Declaration*.

Uporabnost: Zgodovinsko pomemben dokument “azijskega” poudarka na **ne-selektivnosti**, razvoju, suverenosti in kulturnem kontekstu. Uporaben za razlago, zakaj je v multipolarnosti realno iskati *minimum*, ne popolne vrednotne konvergenca. [internationalhumanrightsexicon.org+1](#)

8. **Organization of Islamic Cooperation (OIC). (1990; izdaje/ponatisi).** *Cairo Declaration on Human Rights in Islam*.

Uporabnost: Primer normative pluralnosti (versko-kulturna podlaga) in različnega razumevanja pravic; nadgradi vaš argument, da Nadkonvencija ni projekt “uniformiranja”, temveč projekt “stabilizacije minimuma”.

[elearning.icrc.org+1](#)

C. Afrika: pravice “ljudstev”, pravica do razvoja, družina in dolžnosti – neposredno relevantno za “kaj je vredno varovati”

9. **Organization of African Unity / African Union. (1981).** *African Charter on Human and Peoples’ Rights (Banjul Charter)*.

Uporabnost: Ključna, ker vsebuje (i) **pravice ljudstev**, (ii) **pravico do razvoja**, in (iii) eksplicitne **dolžnosti**, vključno z družino in solidarnostjo. To je najmočnejši regionalni dokaz, da je mogoče sistem pravic utemeljiti na širšem, skupnostnem in razvojno-usmerjenem minimumu. [Afriška unija+2OAS+2](#)

10. **African Union. (1990).** *African Charter on the Rights and Welfare of the Child (ACRWC)*.

Uporabnost: Regionalna afriška kodifikacija, ki otroka postavi v središče, pogosto bolj eksplicitno kot univerzalni okvir, in potrjuje vašo osrednjo tezo: **brez otrok ni nosilcev pravic v prihodnje**. [Afriška unija+1](#)

11. **Okafor, O. C. (2000).** *Right to Development (komentar k Afriški listini – npr. obravnave člena 22).*

Uporabnost: Avtoritativna strokovna razlaga pravice do razvoja v afriškem sistemu; uporabna za utemeljevanje, da “minimum” ni le socialni prag, temveč tudi *razvojni horizont skupnosti*. [OHCHR](#)

D. Kitajska: “subsistence & development as primary rights”, razvoj, varnost, civilizacijska pluralnost

12. **State Council Information Office of the People’s Republic of China. (2021).** *Human Rights Action Plan of China (2021–2025).*

Uporabnost: Primarni dokument, ki pokaže kitajsko normativno težišče: socialno-ekonomske pravice, razvoj, blaginja, socialna varnost. Uporaben kot “dokaz o jeziku minimuma”, ki ga je v multipolarnosti mogoče graditi na **preživetju, razvoju in socialni stabilnosti**. [OHCHR+1](#)

13. **People’s Daily / uradna publikacija (2022).** (zbirni PDF) *besedila o tem, da sta pravici do preživetja in razvoja primarni temeljni pravici.*

Uporabnost: Ponazarja uradno doktrino “subsistence & development first”, kar je neposredno kompatibilno z vašim konceptom “pred-političnega minimuma”, četudi iz drugačne idejne tradicije. [download.people.com.cn](#)

14. **Ministry of Foreign Affairs of the PRC. (2023/2024).** *A Global Community of Shared Future: China’s Proposals and Actions* (in sorodna gradiva).

Uporabnost: Viri za umestitev Nadkonvencije v realnost globalne diplomacije: poudarek na razvoju, varnosti, civilizacijskem dialogu. Uporabno kot dokaz, da del sveta legitimnost varstva pravic veže na **stabilnost, razvoj in suverenost**, kar Nadkonvencija rešuje z minimumom. [mfa.gov.cn+1](#)

15. **Chinese Foreign Policy – konceptualni dokument. (2023).** *The Global Security Initiative Concept Paper.*

Uporabnost: Pokaže, kako Kitajska konceptualizira “varnost” kot predpogoj razvoja; v članku to podprete z vašo tezo: Nadkonvencija varuje minimum pogojev, da pravice sploh ostanejo uresničljive. [en.chinadiplomacy.org.cn](#)

16. **Neodvisne evropske analize kitajskih globalnih iniciativ (2023–2024).** npr. PRIF Spotlight; FIIA Briefing Paper.

Uporabnost: Sekundarni viri, ki pomagajo nevtrarno opisati pomen GDI/GSI/GCI in civilizacijske pluralnosti za globalno upravljanje ter s tem za “multipolarni kontekst” vašega predloga. [prif.org+1](#)

E. Ruska federacija: suverenost, civilizacijska država, multipolarnost – okvir, v katerem mora minimum ostati “skupen”

17. **Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation. (2023).** *The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation.*

Uporabnost: Primarni vir za rusko razumevanje multipolarnosti, suverenosti in mednarodnega reda. Za vaš članek je pomemben kot dokaz, da se del sveta normativno distancira od “univerzalizma kot instrumenta hegemonije”; zato Nadkonvencija ponuja minimum, ki ni dojet kot vsiljevanje modela. mid.ru

18. **Geneva Academy (2025).** *Beyond Power and Politics: Engaging Russia in a Fractured Multilateral Order.*

Uporabnost: Sekundarni analitični vir za razumevanje, zakaj so človekove pravice v ruski varnostni naraciji pogosto prikazane kot “orodje vpliva” in zakaj je iskanje skupnega minimuma v multipolarnosti konceptualno smiselno. [Geneva Academy](https://www.genevaacademy.org/)

F. Globalni jug/BRICS: “right to development”, suverena enakost, enako obravnavanje vseh pravic

19. **BRICS. (2024).** *Kazan Declaration (XVI BRICS Summit).*

Uporabnost: Zelo uporaben primarni vir: eksplicitno poudarja **pravico do razvoja** in zahtevo, da se vse pravice obravnava “na isti ravni in z enakim poudarkom”. To se navezuje na vaš koncept minimuma, ki mora biti sprejemljiv v heterogenem bloku držav. static.kremlin.ru

20. **BRICS Ministers of Foreign Affairs. (2024).** *Joint Statement* (členi o človekovih pravicah, enakosti, medsebojnem spoštovanju, pravici do razvoja).

Uporabnost: Dodatna podlaga za argument “nesankcijski, ne-selektiven minimum”: pravice se obravnavajo brez dvojnih meril in v kontekstu suverene enakosti. brics.br

21. **BRICS. (2025).** *Rio de Janeiro Declaration* (poudarki: suverena enakost, inkluzivnost, Global South).

Uporabnost: Okvir za umestitev Nadkonvencije kot “stabilizacijskega” instrumenta, ki nagovarja skrb globalnega juga glede hierarhij in selektivnosti v mednarodnih režimih. brics.br

G. Otroci kot pogoj obstoja vseh pravic (ne kot “ena ranljiva skupina”)

22. **United Nations. (1989).** *Convention on the Rights of the Child (CRC).*

Uporabnost: Univerzalni pravni temelj, da je otrok nosilec pravic in da je razvoj

(survival & development) jedro obveznosti držav; pri vas je nadgradnja v tem, da otrok postane **pogoj obstoja vseh pravic** (tudi pravic starejših). (Za GC5 glej naslednji vir.)

23. **UN Committee on the Rights of the Child. (2003).** *General Comment No. 5: General measures of implementation of the CRC (CRC/GC/2003/5).*

Uporabnost: Operativizira dolžnost države, da vzpostavi sistemske ukrepe (institucionalne, proračunske, koordinacijske). Je neposredna podlaga za vašo trditev, da brez sistemske skrbi za otroke ni dolgoročne uresničljivosti nobenih pravic. [Refworld+1](#)

Predlagani zaključni bibliografski stavek (za vaš članek)

Bibliografija potrjuje, da Nadkonvencija *normativno* izhaja iz že obstoječih elementov (minimum core, indikatorji, preventiva), vendar v *multipolarni realnosti* prvič eksplicitno prestavi težišče na vprašanje skupnega minimuma, ki je sprejemljiv prek različnih civilizacijskih in političnih modelov: varstvo pogojev za otroke in prihodnje generacije kot predpogoj obstoja vseh drugih pravic, vključno s pravicami starejših in drugih ranljivih skupin.

Priloga 3: Zemljevid avtorjev po civilizacijah – skupno vprašanje, različni jeziki

Skupno vprašanje (os problema)

Kako zaščititi minimum pogojev (življenje, dostojanstvo, razvoj, prihodnost), brez katerih družba in pravice razpadejo?

1. Zahod (Evropa, ZDA) – pravo in minimalne obveznosti

Avtor / vir	Kako zastavi vprašanje	Kaj varuje
Philip Alston	Kaj je minimalna obveznost države?	Prag nedopustnosti
CESCR (GC 3)	Kdaj država krši že samo z opustitvijo?	Minimum pogojev
Samuel Moyn (kritika)	Zakaj inflacija pravic ne deluje?	Pomen koncentracije
Amartya Sen	Ali ljudje dejansko zmorejo živeti?	Zmožnosti

Opomba: Zahod ostaja zadržan do vprašanja *preživetja družbe*; fokus je na posamezniku in državi.

2. Afrika – skupnost in človeškost

Avtor / tradicija	Kako zastavi vprašanje	Kaj varuje
Ubuntu (Ramose, Menkiti)	Kako ohraniti človeškost skupnosti? Odnose	
Afriška listina	Dostojanstvo + skupnost	Ne-razčlovečenje

Ključ: brez skupnosti ni človeka → brez otrok ni prihodnosti skupnosti.
To je *jedro*, ne pravica.

3. Latinska Amerika – življenje in dostojno preživetje

Avtor / tradicija	Kako zastavi vprašanje	Kaj varuje
Enrique Dussel	Ali pravice služijo življenju? Vida digna	
Buen Vivir (Gudynas)	Kako živeti, ne zgolj imeti?	Pogoje bivanja
Ustave Bolivije/Ekvadorja	Življenje kot cilj države	Skupne pogoje

Ključ: pravice brez življenjskih pogojev so prazne.

4. Azija (Kitajska, Japonska, Koreja) – red, odgovornost, prihodnost

Avtor / tradicija	Kako zastavi vprašanje	Kaj varuje
Konfucijanstvo (Tu Weiming)	Kako ohraniti red in rod? Družino	
Azijski human rights diskurz	Pravice + dolžnosti	Stabilnost

Ključ: otrok je jamstvo prihodnosti; pravice so sekundarne glede na red.

5. Indija – dharma in odgovornost

Tradicija	Kako zastavi vprašanje	Kaj varuje
Dharma	Kaj ohranja kozmični in družbeni red? Dolžnosti	
Indijska ustavna praksa	Pravice + dolžnosti	Ravnotežje

Ključ: preživetje skupnosti temelji na dolžnostih, ne zahtevah.

6. Islamski svet – *znanje in skupnost*

Vir	Kako zastavi vprašanje	Kaj varuje
Hadisi o znanju	Kako ohraniti ummo?	Znanje
Islamska pravna tradicija	Kaj preprečuje razpad skupnosti? Izobraževanje	
Ključ: znanje (tudi za ženske) kot civilizacijska obveznost.		

7. Ruska federacija / Evrazija – *preživetje kulture in države*

Avtor / tradicija	Kako zastavi vprašanje	Kaj varuje
Berdjajev	Kaj ohranja smisel skupnosti?	Duhovno jedro
Evrazijska misel	Kako preživeti kot civilizacija?	Kontinuiteto
Ključ: skepticizem do univerzalizma, poudarek na preživetju kolektiva.		